

MAGYARORSÁG

POLITIKAI, TÁRSADALMI ÉS KÖZGAZDASÁGI NAPILAP

ELŐFIZETESI ÁRAK:

Helyben: Egy óra kor. 1.—	Vidékre: Egy óra kor. 1.20
Negyedévre — — — — — 3.—	Negyedévre — — — — — 3.60
Félévre — — — — — 6.—	Félévre — — — — — 7.—
Egész évre — — — — — 12.—	Egész évre — — — — — 14.—

Egyes szám 4 fillér, vidéken 6 fillér.

A lap megjelenik hétfő kivételével minden nap

Kéziratokat nem ad vissza a szerkesztőség.

Telefon száma 54-67.

SZERKESZTŐSEG ÉS KIADÓHIVATAL

Budapest, VIII., Szentkirályi-utca 28.

Hirdetések petit számításal, díjszabás szerint.

Apró hirdetések ára: egy szó 4 fillér, vastagabb betűvel 8 fillér.

XIII. LEO.

Budapest, július 21.

Az Európát leverő események közé egy újabb sorakozott, mely a kereszténységet gyászba borította. A pontifex maximus. XIII. Leo pápa hosszú halálküzdelem után meghalt. A világot általölelő római keresztény egyház fejének koronája lehullott. Mert ha korona volt a pápa minden időben a katolikus kereszténység fölött, XIII. Leo csakugyan az volt. S ez a korona sugárzott a politikai okosságtól, a világot az isteni lélekhez közelebb emelő emberszeretettől. A nagy, a makulánélküli pápának nagy utódja volt ő, aki a világi hatalmától megfosztott pápai trónust oly magaslatra emelte ismét az emberiség gondolatvilágában, hogy nemcsak katolikus, hanem protestáns fejedelmek, császárok is elzárándokoltak tinarájához, hogy hódoljanak annak az ember nagyságnak, mely e törékeny szervezeti emberben lakozott. XIII. Leo pápa méltó utódja volt Szent Péternek, akire a názareti, mint közziklára építé anyaszentegyházat.

A családi nevén Pecci Joachim pályafutása azoké a csillagokéhoz hasonlatos, melyek nem azért tűnnek fel az égboltozatán, hogy onnét mint az üstökös letűnjenek, hanem azért, hogy még emlékeztük is világítsa a szeretet lelkekbe hatoló ragyogásával.

Olaszország adta őt is a kereszténységnek. Azokból az olasz nemes családokból származott, akik az olasz egység megteremtése után is hűségesek maradtak a pápai uralomhoz, mely nem vagyoni uralom lett immár, hanem csupán a keresztény lelkek irányítására szorított. Kiváló tulajdonságainál fogva már XVI. Gergely pápa udvari prelátusává nevezte ki s mint pápai biztos Perugiában a forradalmat nagy erélyvel fojtotta el. Ezernyolcszázötvenháromban már bibornok volt s ezernyolcszázhetvennyolcban a bibornokok testülete — köztük két magyaországi biboros, Simor és Mihálovics — pápává választotta. Ennek a választásnak huszonötödik évfordulója ez az esztendő, melyet a katolikus jubileumi szent évnek nevezett el.

Az agg, törékeny test sirba szállt pápai elődjei mellé. Mikor azonban a világ összes katolikus templomaiban felzokog a gyászsíteni tiszteleteknek szomorú ak-

kordja, akkor mi vessünk csak egy futólagos pillantást ennek az igazán nagy férfiúnak életpályájára, mert ez az életpálya is egyik biztosítéka volt a világbéke fentartásának, amit felekezeti különbség nélkül is el kell ismernünk.

XIII. Leo, mikor a pápai trónt elfoglalta, fentartotta elődjének, IX. Piusnak politikáját. Tiltakozott, de csak *elvileg* a pápa világi uralmának elkobzása ellen. Ezután jönnek nagyobb politikai tényei. Látjuk ezt a lelkileg erős férfit, amint Poroszországban beszűnteti a kulturharcot, Svájcban véget vet katolikus egyháza hívei üldözésének, Oroszországban törhetővé teszi a római katolikusok helyzetét. Látjuk, hogy barátságba lép Spanyolország, Portugália, Belgium, Angolország kormányaival, sőt még a pogány uralkodókkal is, mint a perzsa sahhal, Törökország, Kína és Japán császáraival és mindezt a keresztény szeretet nevében, egyháza hívei s az emberiség javára cselekszi. Valóban kesereghet a római katolikus, de nemcsak az, hanem az egész művelt világ — a felekezetiesség torzalkodásán felül álló emberiség is — XIII. Leo pápa elhunytán, akit legutóbb a németek hatalmas császára, majd Angolország királya és India császára kerestek fel, hogy hódoljanak szellemi nagysága s minden nemzeteket és népeket elárasztó emberszeretete előtt.

Minket, magyarokat talán a főbb nemzeteknél is bensőbb kötelekek fűznek a római pápasághoz. Első királyunknak törvényes uralmát is az a korona szankcionálta, melyet II. Szilveszter küldött I. István magyar királynak. Azóta mi védbástyái voltunk a kereszténységnek a Kelet pogány barbarizmusa ellen s bár azért sokszor reánk is áradt az egykori római uralom kegye, de gyakran sok keserűségben is lön részünk. XIII. Leo azonban mindig nagy rokonszenvvel viseltetett Magyarország iránt s valahányszor magyar zarándokok kerültek elébe, azokat mindenkor a magyar hazafias érzelmek istápolására buzdította. A kozmopolizmus talán felhányja, hogy Magyarországból péterfilléreket juttattak hozzá, de azt ne feledjük el, hogy mikor Szegedet az árvíz, Zágrábot a földrengés pusztította el, akkor Pecci Joachim első volt a segélyadók között.

A pápai trónon is a szabadság-szeretnek embere volt, de nem a féktelen szabadosságé, mert ez utóbbi ellen irta meg híres encikliáit a szocializmusról, az államok keresztényi szervezetéről. Az ő uralma

alatt történt haladás arra nézve is, hogy a modern tudományos fejlődés mindinkább harmoniába hozassék a római egyház szellemével. És ez az igazi apostol, aki minderre törekedett, ime nincs többé. Meghalt, mint a többi mulandó ember. Ki jöhet utána, nem tudjuk, de a mi részünkről, magyarok részéről — felekezeti különbség nélkül is megérdemli a részvét gyöngyét: a könnyet s azt, hogy ennek a részvétnek ciprus ágait letegyük a nemzetek részvétkoszorújával is elhalmozott koporsójára.

Budapest, július 21.

A képviselőház legközelebb holnap délelőtt 10 órakor tart ülést, melyen folytatják a miniszterelnök programja feletti vitát; az ülés végén az interpellációkat terjesztik elő. Szólásra jelentkeztek: gróf Apponyi Albert házelnök és Lovász Márton.

Igazolt mandátumok. A képviselőház igazoló állandó bizottsága ma délelőtt Szentiványi Árpád elnöke alatt ülést tartott, amelyen Belitska Béni előadó referálásával Khuen-Héderváry Károly gróf temesvári és Vojnits István báró új-verbászi képviselők megválasztását, miután mindkét megbízó levél rendben talála, Khuen-Héderváry Károly grófit és Vojnits István bárót a 30 nap fentartásával igazolta.

Héderváry miniszterelnök és Széll államtitkár. A felhivatalos *Bud. Tud.* jelenti: Egyes lapok — úgy látszik — egy közös zavaros forrásból merítve, a belügyminiszter és Széll Ignác államtitkár közt felmerült konfliktusról beszélnek és az államtitkár ellen indítandó fegyelmi eljárást is emlegetnek. Tudunkkal az egész ügy annyiból áll, hogy a miniszterelnök, mint belügyminiszter sürgős ügyben kénytelen lévén intézkedni, a szabadságon levő államtitkárt, aki az ügyet ismerte, Budapestre kérte, hogy azt vele megvitassa. Amikor ez megtörtént és a miniszter a szükségessé vált sürgős intézkedést megtette, Széll államtitkár újra folytathatta félbeszakított szabadságát. Ennyi az egész és az ügy egyedüli következtése csak az volt, hogy a lapok egy része a dolgot célszerűen elferditette.

A székely kongresszus a képviselőházhoz. A székely kongresszus végrehajtóbizottsága tegnap felterjesztette a kongresszus határozatait a képviselőházhoz. A végrehajtó-bizottság kijelenti feliratában, hogy a kongresszus ebbeli megbízatásának hazafias bizalommal tesz eleget abban a megingathatlan hitben, hogy a nemzet képvisellete meleg szeretettel fogadja a fontos kérdésben megnyilatkozott kérélmeket és óhajokat. Az egész székelység szeme a képviselőház felé fordul e pillanatban, a törvényhozó hatalomtól várva az általa szükségesnek ítélt nagy horderejű reformok megindítását, életbeléptetését és ápolását. A kongresszus egyenes utasítása folytán azonban két kérdést különös jóindulattal ajánl a képviselőháznak. Az egyik a székely népet rendkívül terhelő képenek állami megváltására vonat-

kozó határozat. A felterjesztés rámutat arra, hogy a kepe a székegy népet állami adójának 160, sőt gyakran 4—500 százaléig terheli. A második kérdés, amit a felterjesztés külön kiemel, a szász nemzetiségű magyar alattvalók képviselőit illeti. Arra vonatkozólag kér intézkedést a kongresszus, hogy a Romániában élő szász honfitársaink kénytelenek egy idegen állam külképviseletének védelme alá helyezkedni, nehogy magyar honosságukat elveszítsék.

Politikai helyzet.

Budapest, július 21.

Gróf Apponyi Albert mára helyezte kilátásba az ország politikai közvéleménye által általános, nagy érdeklődéssel várt beszédét, ami azonban holnapra maradt, annál az oknál fogva, mert Apponyinak jutott a feladat, hogy bejelentse Magyarország képviselőházának XIII. Leo pápa elhunytát. Apponyi Albert elnök magasra szárnyaló, kegyeletes szép szavakkal méltatta a nagy egyházfejedelem érdemeit, mire a t. Ház gyászának kifejezésül tanácskozási egy időre felfüggesztette s elhatározta, hogy a katolikus egyház lelki uralkodója halála fölötti részvételnek jegyzőkönyvileg is kifejezést ad. Hogy egyebekben mily nagy az érdeklődés gróf Apponyi beszéde iránt, annak egyik bizonyossága, hogy a t. Ház holnap ülése mára ma délig is minden karzati jegy elfogyott. Az elsőemeleti karzati helyek nagy részét főrendiházi tagok foglalták le s e beszéd meghallgatására — mely mai áldatlan politikai helyzetünknek remélhetőleg más, helyesebb irányt, az obstrukcióból való kibontakozás irányát fogja adni — még a vidéken tartózkodó képviselők is felutaztak a fővárosba.

A függetlenségi párt harcias része egyébként ma is folytatta az obstrukciót, melynek szóvivője változatosság okából Nessi Pál volt, aki szerencsésen végig beszélt az ülést. Míg azonban itt még mindig az obstrukció viharadarát táplálgatják Barabás Béla és hívei, addig a vi-

déknek most már nemcsak kormánypárti, de függetlenségi polgársága is mindinkább állást foglal a további kiméletlen politikai harc ellen, annál is inkább, mert most már ez a polgárság is érezni kezdi azokat a gazdasági veszedelmeket, melyeket ez a háborúság — most már a katonai javaslatok visszavonásával teljesen fölösleges — politikai hadviselés eddig is előidézett.

A helyzetre vonatkozó értesüléseink különben a következők:

(Függetlenségi ellen.) Balogh Mihály, a nagyszalontai kerület országgyűlési képviselője — mint Nagyváradról írják — vasárnap megjelent választói körében s az ottani függetlenségi körben érdekes beszédet mondott. A képviselő, akit kerületében igen lelkesen fogadtak, elmondotta az obstrukció történetét s a sikert, melyet a katonai javaslatok visszavonásával arattak. Mindenek lelkét megnyugvás szállotta meg, hogy a parlament most már hozzáfoghat az oly fontos gazdasági kérdések tárgyalásához: sajnos, hogy e megnyugvást újra rágalom váltja föl. *Nem csatlakozhatik azokhoz, akik a harcot minden áron folytatják, mert a nemzetet sem abszolútizmusba, sem forradalomba vinni nem óhajlja. (Általános helyeslés.)* Nem akar jobb magyar lenni Kossuth Ferencnél, aki édes atyjától, Kossuth Lajostól tanulta a hazafiságot s Kossuth Ferenc zászlaját nem fogja elhagyni soha. A nemzet jogait föl nem adják s ha időszerűnek tartják, teljes erővel veszik föl a küzdelmet. A gyűlés a képviselő beszédét helyesléssel hallgatta s eljárását egyhangulag tudomásul vette.

Sátoraljai helyről jelentik, hogy az odaváló függetlenségi kör ma tartott gyűlésén elvetett egy javaslatot, amely Barabásékot óhajtotta üdvözölni s az obstrukció folytatására buzdítani.

(A további harcokról.) Dunapatajról jelentik: Vasárnap itt népgyűlés volt, amely dr. Valkányi Lajos ügyvéd javaslatára az obstrukciót helyeslő határozatot fogadott el. Krasznay Ferenc, a kerület képviselője a népgyűléshez levelet intézett, amelyben a gyűlést üdvözli és választóit biztosítja, hogy álláspontjukkal azonosítja magát s hogy a függetlenségi párt, amelynek küzdelmében ő élénk részt követel magának, a további harcot folytatni fogja. A népgyűlés határozatát Szemes Simon a kalocsai és Doboz István a dunapataji szociáldemokrata párt nevében is elfogadták. Ma küldöttség hozta fel a határozatot Krasznay Ferenc országgyűlési képviselőnek. A népgyűlés határozata kimondja, hogy:

1. A magyar államiségnek a hadseregben való elismeréséért megindított parlamenti harcot helyesli.

nehézséget okozott neki és két szolgának kellett támogatnia. Sőt minél tovább halad a mise, a pápa testtartása anél egyenesebb, arckifejezése annál élénkebb.

Mindjárt a mise után megreggelizett. A reggeli kávé tejjel és teher kenyér volt. Reggeli közben elolvasta az érkezett leveleket, távriatokat és titkára által jelentést tétetett magának; azután visszavonulva dolgozott. Enciklika vagy fontos politikai irat megszövegezésében a pápa a lehető legmondosabb volt. Miután előbb mindent átolvastott, amit talán már azelőtt a kérdéses dologról írt, nagy iv papirosra jegyzeteket csinált. A jegyzetek nagyon rövidke — a pápa nagy fáradtsággal írt — és csak az anyag későbbi felhasználásra valók voltak. Ha a szentatya elég anyagot gyűjtött össze, kisebb alakú levélpapírost vett elő és egyik mondatot a másik után, egyik gondolatot a másik után lejegyezte. A kis papírlapokat gondosan megszámozta, azután fiókba zárta, amelynek kulcsát a pápa mindig magával hordta. Ha elérkezettnek látta az időt az illető okirat megfogalmazására, titkárainak egyikét magához rendeli és lediktálta neki, amit maga a kis papirosokra írt. A titkár azután, akinek mindenekelőtt a stílus jóságára és előkelőségére kellett törekednie, átírta amit hallott és átnézés végett a pápa elé terjesztette. A pápa szokás szerint sokat változtatott rajta, amikor átírták, átnézték az iratot, míg az olasz szöveget a pápa kifogástalannak találta. Ekkor latin nyelvre fordították az iratot és mert a pápa azzal dicsekedhetett, hogy latin költő, a teljesen befejezett okirat jóval több, mint pusztá fordítás.

Negyed tizenegykor megkezdődött a kihallgatás. A kihallgatás termét vörös damaszt borítja, amelybe bele van szöve a pápai címer. Ez a vörös damaszt a Vatikánnak csaknem

2. A nemzeti jogok kivívására a mai viszonyok között ezt tartja egyedüli alkalmas eszköznek.

3. A küzdelemnek a nemzeti jogoknak a kormány részéről való elismerése nélküli abban hagyását helyteleníti.

4. A nemzet elvülhetetlen jogaiért küzdőket üdvözli.

(A függetlenségi párt értekezlete.) A függetlenségi Kossuth-párt ma este értekezletet tart Tóth János elnöklésével. Tóth János az egyetlen alelnök, aki, bárha Kossuthal azonosítja magát, tisztségéről le nem mondott s nehogy a párt szervezetlen maradjon, vállalkozik arra, hogy ideiglenesen vezeti a párt ügyeit.

Az értekezleten részt fognak venni azok a képviselők is, akik a pártból való kilépésüket bejelentették, de akiknek ezt a bejelentését nem vették tudomásul.

A pápa halála.

Budapest, július 21.

Amerre a szeretet vallásának szimbóluma, a kereszt tartja uralmát, az egész művelt világon, a templomok tornyaiban zúgó harangok hirdetik, hogy a keresztény egyház feje, az *«égi fény»* — ahogy XIII. Leo pápát kortársai nevezték, — örökre lehunyta szemét és az Istennek visszaadta nemes, általan embertársaira annyi áldást hozott lelkét. Hosszu szenvedés után úgy halt meg, mint igazi hős, aki abban a tudatban tér át a testi szervezetet megsemmisítő, de a lelket örökre fentartó tulvilági létbe, hogy kötelességét megtette itt a földön s így nem fél, nem retteg megjelenni a mindenek alkotója, mindnyájunk bírója, az Isten előtt.

Két hétig tartott halállal való küzködés után tegnap délután négy órakor szűnt meg szívének dobbanása. Jóságos szeme lezárult, hogy ne nyíljon fel többé. Áldást adó kezei megmerevültek. Es gyászolják ezt az igazán nagy pápát nemcsak katolikus hívei, hanem más vallású fejedelmek, országfők is népeikkel egyetemben. Es a gyászolók sorában ott van a mi agg királyunk, aki az elsők közt is első volt, hogy tanúságát adja a mély fájdalomnak, mely Pecci Joachim halálával a kereszténységet, az emberi-

Egy nap a pápa életéből.

— A Magyarság tárcája. —

Nem lehet érdekesség nélkül való annak a pontos megismerése, hogyan töltötte XIII. Leo egy-egy napját, mikor teljesen egészséges volt. Évekkel ezelőtt egy angol újság aprólékosan leírta ezt az életmódot. «A pápa egy napja» címen és ennek nyomán közöljük a következőket:

Pontban reggel hat órakor megjelent a komornyik a pápa hálószobájában, hogy parancsait átvegye. A hálószoba kicsiny, sárga tapétával. A függöny mögött az ágy és imazsámoly van. Mialatt a pápa felöltözködött, kis magánkápolnájában elkészítik az oltárt az istentisztelet számára és a pápa mihelyt befejezte az öltözködést, misét mond, amelynek csak a személye mellé rendelt szolgák voltak jelen. Néha XIII. Leo szerény magánkápolnáját föleserélte más kis kápolnával, az oratóriummal. Ebben Románellinek Krisztus születését ábrázoló értékes képe, amelyet hat nagy viaszgyertya világított meg, a legnagyobb dísz.

Az olasz arisztokrácia néhány kevés kiválasztottjának vagy néhány nagyrangú külföldinek néha megadták a kegyet, hogy ott legyenek az oratórium istentiszteleten, amely nagyon rövid és körülbelül félórát tart. Ez alkalommal azonban senkit sem mutattak be a pápának és ő sem szólított meg senkit. Mivel azonban csaknem az az egyedüli hely, ahol a pápa közelében lehet az ember, azért nagyon keresett az engedelem, hogy az oratórium misét végig lehessen hallgatnia. A mise latin szövegét XIII. Leo nagyon érthetően mondta el, de mégis észre lehetett venni, hogy a lélekzés nehezére esik. Az oltár lépcsőjére való föllépés és a lejtővel is látható

minden helyiségében meg van és ugylátszik, hogy XVI. Gergely idejéből való. Kép nincs a kihallgatás termének falán. A butorzat is nagyon kevés: trónszék a pápa számára és papirosok tett nagy asztal, ez minden. A kihallgatás ideje alatt az előszobákban élénk az élet. A külföldi hivatalnokok, az őrszolgálatot teljesítő svájciak és nemes testőrök tarka egyenruhájával, színes képpé olvad. Biborost éppen olyan szertartással vezetnek be, mint valamelyik hatalom nagykövetét. Kalapjával a kezében és szolgáló kísérvé, aki a vörös kendőbe burkolt aktákat viszi, belép a biboros a Sala di Constantinoba, ahol svájci őrség van. A bejáratnál pápa szolgáló mély meghajlással üdvözli a biborost, szolgálójának a kezéből átveszi az aktákat és a biboros előtt egy harmadik előszobához halad, amelynek küszöbén másik lakáj várja ő eminenenciáját, hogy a trónterembe vezesse. Itt ismét szolgáló áll, aki a biborost a pápa fogadó termével szomszédos szobába vezeti és itt vár a biboros, míg a sor rá kerül, hogy a pápa előtt megjelenjen.

Ez a külön kihallgatás cerimóniája. A nagy általános kihallgatáson, amelyre belépést akar szerezni minden Rómába jövő idegen ember, katolikus csak úgy, mint nem katolikus, a szentatya belép a terembe, amelyben az összegyűlt félkörben letérdelnek, végighalad a gyülekezet előtt, minden jelenlevőnek papucsát csókra nyújtja és egyiket másikat barátságosan meg is szólítja.

Ha a kihallgatás véget ért, készülődés történt a Vatikán pompás kertjében való sétára. Az őrség sorfalat állt és a külön ajtónál látható lett a pápa gyaloghintója, amelyet vörös egyenruhába bujt szolgák vittek. A pápa kalapja, vörös köpenye és sétatotja előre elkészítve

séget érte. Hiszen ez a nagy egyházfejedelem is első volt vigasztalásával mindenkor, mikor a mi uralkodónkat olyan csapások érték, melyek az érezni tudó emberiség lelkét is megremegtették.

Halála nem jött váratlanul, de mégis mély megdöbbenést idézett elő mindenütt, ahova a római kuria érkepejének bezárásáról szóló hírt elvitte a táviró. Mintha a természet is megdöbbent volna. A halál beköszöntésének estéjén Európa nagy részén dörgő viharok vonultak keresztül. Az olasz lapok legendákat írnak arról, hogy XIII. Leo halálának pillanatában a Vezuv is kitört, már vagy félszázad óta nem tapasztalt hatalmas erővel.

A természet erőinek megnyilatkozása s az emberiség részvéte mellett szállt fel lelke a felegek fölé, mielőtt kiejtette volna ajka a szót: Mit féltetek, kishitűek!

Ki lesz XIII. Leo pápa utódja? Ez foglalkoztatja most a művelt világ egyetemét. Méltó követője-e neki, aki bár elvesztette világi hatalmát, mégis békeközvetítője volt országoknak, fejlődelmeknek, akinek bírói bölcs ítélete előtt hatalmas császárok, királyok hajtották meg fejüket.

XIII. Leo haláláról, temetési előkészületeiről és az új pápaválasztásra vonatkozó intézkedésekről a következő tudósításaink számolnak be:

Utolsó órái.

A két hétnél tovább tartó betegségben többször állott be változás, mely arra engedett következtetni, hogy a válság minden órában beállhat, a pápa erős szervezete azonban küzdött a betegséggel. Szombaton este azután annyira rosszra fordult a pápa állapota, hogy a katasztrófa bekövetkezését minden percben várták. Szombaton éjjel tizenegy órakor úgy látszott, hogy a pápa már egy óráig sem fog élni. A krízis hajnali egy óráig tartott, amikor az erős izgató szerek alkalmazása révén a szív ismét erősebben működött. Hétfőn reggel az orvosok kijelentették, hogy a halál már csak rövid idő kérdése. Az orvosok tegnap reggel hosszasan tanácskoztak s azután kiadták az orvosi jelentést, mely az utolsó volt. Ereje a délelőtti órák-

egy széken feküdt. Csöngettyűszó hallatszott. Pillanatra mély csönd lett, azután szétállt az ajtó és kilépett a pápa. Minden irányban szétnézett, megjegyzést tett az időre, vagy más közömbös dologra, haladtában megállította az őrségeket és a gyaloghintóhoz ment, amelybe beleült. A gyaloghintót két oldalról vagy tizenkét katonára és szolgára vett körül és a kis csapat utnak indult. Hogy kis testmozgást csináljon, a pápa néhány pillanatra otthagya a gyaloghintót; ilyenkor megmutattatta magának a főkertészszel a ritkább virágokat és nem fukarkodott a dicsérő szóval, ha a virág tetszett neki.

Az ebéd, amely rendesen éppen olyan egyszerű volt, mint a reggeli, a pápa magányosan fogyasztotta el. Az ebéd egy tányér leves, egy darabka hus, kenyér, gyümölcs és egy pohár könnyű bor.

A pápa egyetlen szórakozása — egy parti sakk volt. Kitűnő sakkjátékos vala és igazán ritkán esett meg, hogy megmattolták. Több, mint harminc esztendőn át egy római pap, Gretta páter volt a pápa rendes partnere. Amint a sakkpartinak vége volt, a pápa megint dologhoz fogott és dolgozott egész naplementig. Alkonyattól féltzig rendesen látogatókat fogadott a pápa, azután elvégezte esti imáját. Csak ekkor jött hozzá megbízott magántitkára, hogy fölolvassa neki az ujságokat. A pápát nagyon érdekelték a napi események, de hogy mint vélekedett róluk, azt nem tudhatni, mert a titkárság halgatag és titoktartó, mint a sir.

Mikor aztán az ujságolvasásnak is vége volt, a pápa megvacsorázott és a Vatikánban pihenni lért mindenki, csak maga a szentatya nem, — Róma lakosai sokszor láthatták, hogy jóval éjfél után is világos a Vatikán egy ablaka. XIII. Leo még íróasztalánál ült és dolgozott.

ban rohamosan kezdett fogyni s a katasztrófa beálltát minden pillanatban várták.

Halála.

Déli háromnegyed tizenkét órakor beállott az agónia. A pápa lehuny szemmel feküdt az ágyán s az orvosok jegesvízzel hintették be az ajkát. *Vannutelli* bíboros, főpenitenciárius a pápa lakosztályába ment s megadta ő Szentségének az abszolúciót. E pillanat nagyon meghatározó volt. A betegágy körül állottak *Oreglia*, *Rampolla*, *Volpe* és *Vives* bíborosok, a pápa öcsesei is jelen voltak. Az összes jelenlevők térdeltek a szertartásközben. A szentatya eszméletlenül volt és szelleme meglehetősen üde volt. Néhány szót intézett *Oreglia* bíboroshoz, melyben az egyházat gondjaira bizta. Mgr *Bisleti*, a pápai anticamera tagjai számára, kik a szomszéd teremben gyűltek össze, pápai áldást kért. A pápa megáldotta őket és ezeket mondotta:

— *Sia questo l'ultimo vale.* (Ez legyen az utolsó üdvözlésem!)

Ezután nagy erőfeszítéssel kezét a bíborosok felé nyújtotta. Majd kissé megkönnyebbült ő Szentége.

Két óra körül *Mazzoni* tanárt sürgősen a Vatikánba hívták, hír szerint azért, hogy jelen legyen a pápa végső pillanatában. A diplomáciai kar tagjai is a Vatikánba érkeztek és a pápai udvar tagjaival együtt beoecsátották őket a pápához. A pápa az összes jelenlevőket nagy erőfeszítéssel megáldotta, mire a jelenlevők megcsókolták a szentatya kezét.

Később teljesen elvesztette eszméletét s *négy órakor bekövetkezett a halál.* A pápa halálának híre gyorsan elterjedt a városban és a lapok azonnal külön kiadásokban kezdtek megjelenni. *Oreglia* bíboros camerlengo parancsot adott az összes idegen személyeknek a Vatikánból való eltávolítására. Több bíboros, a diplomáciai kar tagjai és egyéb személyiségek is elhagyták a Vatikánt. Közvetlen a halál előtt a pápa teljesen eszméletlenül volt. Arca halotthalvány lett, lélegzése elállt. A jelenlevő személyiségek, valamint az előcsarnokban lévő funkcionáriusok és udvari alkalmazottak meghatottan vettek részt a halotti imádságban. A pápa nyugodtan aludt el. Miután dr. *Lapponi* a szívet alaposan megvizsgálta, kihirdette, hogy *XIII. Leo 4 óra 4 perckor meghalt.* Ezután a főpenitenciárius rövid halotti imádságot mondott, melyre az összes jelenlevők megilletődve válaszoltak. Majd a majordomus fölszólította az összes jelenlevőket, hogy távozzanak a halottas szobából és a pápai termekből. Gróf *Fecci*, dr. *Lapponi* és *Centra*, valamint két nemes testőr diszorséggéppen ott maradtak. A pápa holtteste további intézkedésig, halálának *Oreglia* bíboros camerlengo által való hivatalos megállapításáig a halottaságyon marad.

A halál után.

A pápa halála után *Oreglia* bíboros rögtön átvette az egyház kormányzását, becsukatta az érkeput, az egyházi államtitkári hivatalba saját titkárát ültette, azután pedig a halottas szobába ment, hogy a halotti jegyzőkönyvet elkészítse. A jegyzőkönyv így szól:

1903 július 20-án délután négy órakor a római szentegyház camerlengója, a kardinálisok és pápai kamarások kíséretében Mon Signore *Bisleti* főkamarsmestertől a halászgyűrűt elkérte és megkapta s erről átvételi elismerést állított ki. Ennek hitelül az apostoli protonotáriusok kollégiumának dékánja ünnepi jegyzőkönyvet vett fel és a főkamarsást ezt aláírta.

A halászgyűrűt *Oreglia* camerlengo, a bíborosok első gyűlésén fogja bemutatni.

A pápa halálának híre tüzvész gyorsaságával terjedt el a városban, rendőri őrzőparatokat rendeltek a Szent Péter-térre. Az érkeputnál, valamint a Santa Mária és a Belvedere kapuknál csapatok állottak a borgói rendőrpáncsok rendelkezésére. *Rampolla* bíboros közvetlenül a pápa halála után letette államtitkári hivatalát, melyet a szabály szerint mgr *Della Chiesa* vett át.

A pápa halálának bekövetkezése után *Lapponi* lezárta a halott szemét és kezét keresztbe tette mellette. Ezután a bíborosok, a pápa rokonai és a dip-

lomáciai kar, valamint a többi jelenlevő személyiség, mintegy hatvanan elvonultak a szentatya holtteste mellett és megcsókolták kezét.

A pápa halála hírének tudomásul vétele után *Zanardelli* miniszterelnök és belügyminiszter megtette a legpontosabb intézkedéseket, hogy biztosítsák az ideiglenes egyházkormányzatnak erkölcsi és anyagi szabadsága és a szent kollegium legteljesebb szabadsága és tanácskozásainak biztossága. Délután *Oreglia* a svájci gárda mögött és a nemes testőrség kíséretében, mgr *Passerini* helyettes-camerlengóval és az apostoli kamara klerikusaival a gyász jelölül ibolyaszín köpenyben a pontifex halottasághoz vonult, hogy megállapítsa a halál beálltát. Az előterem ajtajában a bíboros camerlengo üdvözlésére egybegyűltek az udvari méltóságok és a pápai szertartási hivatalnokok. *Oreglia* belépett a pápai lakosztályba és annak a szobának az ajtajához közeledett, melyben XIII. Leo holtteste pihent. Az ajtó be volt zárva. Siri csöndben háromszor kopogtatott a camerlengo bíboros az ajtón és hangos szóval szólította nevén a pápát. Majd fölnyitották az ajtót, a camerlengo egész kíséretével bevonult, az ágyhoz lépett, melyen a holttest pihent és ezüstkalapáccsal háromszor enyhén megérintette az elhunyt homlokát, hangosan nevén szólítva őt. Az összes jelenlevők térdelve és ájtatos csendben vettek részt ezen a szertartáson. Az elhunyt pápa arca olyan volt, mint a viasz, vonásai változatlanok. Ugy látszott, mintha XIII. Leo békésen pihenne ágyán. E szertartás befejezésével kihirdette a camerlengo bíboros a jelenlevőknek XIII. Leo halálát és a kamara klerikusainak kíséretében elhagyta a termet.

A ravatal.

A halál hivatalos megállapítása után a pápa holttestét a helyettes-camerlengo, az apostoli kamara egy jegyzője, a pápai ceremonáriusok és dr. *Lapponi* jelenlétében fehér papi ruhába, fehér cipőbe öltöztették, ráadták a bibogallért és a piros damasztallal leterített ágyra helyezték. A pápa mellén keresztbefont kezében kis feszületet tart. Ezután nyolcan fölemelték a holttestet és a fákhordók, a svájci és nemes testőrség, valamint a pápai ceremonáriusok kíséretében a pápai lakosztályokon kívül fekvő terembe vitték, mely az úgynevezett *Degli Arazzi* előtt van és a melyben IX. Pius holttestét is kiterítették. Az ágy négy sarkán égő viaszgyertyákat helyeztek el. A ravatalt két nemes testőr őrzi leeresztett karddal. A Vatikán összes ablakai be vannak zárva, a függönyök leeresztve. A vörös posztóval bevont termet csak viaszgyertyák világítják meg. A pápai udvari szertartás szerint nem szabad koszorút vinni abba a terembe, hol a pápa holtteste ki van terítve. Az ajtókat svájci és palotaőrség őrzi. A pápai lakosztály bejáratait elzárták és a helyettes-camerlengo, valamint egy jegyző jelenlétében lepecsételték. A pápa holttestének megtekintését csak a bíborosoknak, a diplomáciai kar tagjainak, valamint a római nemesség tagjainak és néhány camerlengói engedélyt nyert személynek engedik meg.

Róma, jul. 21.

Utólagosan azt közlik, hogy a pápa holtteste még azon a halottas ágyon van, amelyre a halottas ruhába öltöztetve helyezték.

Róma, jul. 21.

A holttestet az orvosok behalzsamozzák, szívet márványurnába teszik, azután pedig a főpapi ruhába öltöztetik, amelyet a camerlengo már hat nap óta készen tart. A miseruha vörös selyemből készült, a püspöksüveg és a pallium aranybrokáthból, a papucs vörös szattyánbőröből. A halottnak kezére fehér selyemkefűt húznak.

A részvét.

A király részvéte.

Királyunk a pápa halálának első hírére este egy-negyed 8 órakor vette Ischlben. A ma reggelre kitűzött udvari vadászatot lemondta. Az eseményt 8 órakor negyedórai harangzás hirdette, ami után istentisztelet volt a plebánia-templomban.

Ő Felségétől a következő távirat érkezett Taliani bíboroshoz:

Ischl, július 20. Esti 7 óra 30 perc. Abban a pillanatban, amidőn a katolikus világot legfőbb pástora halálának híre a legmélyebb gyászba borítja, különösen szívemen fekszik, hogy Eminenciádnak kifejezzem azt a nagy fájdalmat, melyet e súlyos, az egész világban oly mélyen érzett veszteség bennem keltett. Az a gyermeki szeretet és határtalan tisztelet, melyet a Szentatyával szemben életében éreztem, az elhunytat kísérik az örökkévalóságba. Emlékét mindig áldani fogom és anyaszentegyházunk történetében örök időkre kiváló hely nagyon számára biztosítva. I. Ferenc József s. k.

E táviratra, mely mint első részvétávirat jutott a nunciaturára, Taliani nuncius a következő táviratban válaszolt:

Bécs, jul. 20. Este 9 óra. Apostoli Felséged részvétele azon nagy veszteségen, mely anyaszentegyházunkat a nagy XIII. Leo pápa halálával érte, valóban megható és sietek Felségednek legmélyebben érzett, tisztelettel teljes köszönetemet kifejezni. A szent kollégium őszinte és hálás köszönettel leend Felséged részvételeért a jeléért.

A képviselőház részvétele.

Gróf Apponyi Albert a képviselőház elnöke a mai ülésen a következő kegyeletes szavakkal emlékezett meg XIII. Leo pápa elhunytáról:

T. képviselőház! (Halljuk! Halljuk!) Történelmi jelentőségű gyászbeszédet kell a t. Háznak bejelentennem, mely a haza polgárainak millióit is közelről érinti. Tegnap, 1903. évi július 20-án délutáni négy órakor hunyta be örökre szemeit XIII. Leo pápa ő szentsége. Mindenkor megrendítő óra az, amelyben a katolikus egyház látható feje a földről elköltözik. Száz és száz millió ember siratja benne lelki atyját, de az egész világ, hívő és hitetlen egyaránt elmerül annak mérlegelésében, hogy mit veszített az elhunyt pápa személyében és annak találgatásában, hogy mit várhat attól az ismeretlentől, akinek kezébe le fog tétetni a pápaság óriási erkölcsi hatalma. Messze kell azonban visszanyulnunk a történelem emlékeibe, hogy reá akadjunk egy pápára, kinek halálakor ezek az érzelmek oly bensőséggel uralkodtak a lelkeken, mint most, midőn XIII. Leotól kell mindenkorra megválnunk. A katolikus hívők fájdalommal látják annak a fénynek a letűnését, amelyet egyházunk s e nagy férfiú dicsőségelteljes sikereiben gazdag kormányzata árasztott; aggódva érzik annak az erős és biztos vezetésnek elvesztését, amely rossz helyzetekből többnyire diadallal tudott kibontakozni; és bár hitők óvják őket attól, hogy az egyház jövőjében kételkedjenek — mégis tudják, hogy emberi bölcsesség is hozzájárul az egyházat mindig környékező megpróbáltatások csökkentéséhez vagy legyőzéséhez.

Gróf Apponyi szavait a következőként fejezte be: A magyar képviselőház, annak a nemzetnek képviselője, amelyhez sok millió katolikus tartozik, bizonyára mély részvétet érez a katolikus egyház gyászára iránt, és ezen részvétele, valamint azon kegyeletes érzelmeknek, amelyek XIII. Leo pápa ő szentsége elhunytakor az egész művelt világon uralkodnak, jegyzőkönyvileg ad kifejezést. (Általános élénk helyeslés.) Ezek után az ülést tíz percre felfüggesztem.

A hercegprímás intézkedése.

XIII. Leo pápa elhunytának alkalmából Vaszary Kolos bíbornok hercegprímás külön fog intézkedni a gyászszertartásokat illetőleg. A hercegprímás rendeletét nyomban szétküldik az ország összes egyházának és a rendelet szerint fognak eljárni úgy a világiak, mint a szerzetesek. Főpapjaink és azok a plebánusok, kik szabadságukat élvezik, mind visszatérnek állomásukra.

Róma, jul. 21.

Oreglia camerlengo bíboros XIII. Leo halálát a Szentszéknek akkreditált diplomáciai karnak notifikálta és azt az olasz püspökségekkel, nunciaturákkal és pápai delegátusokkal az illető kormányokkal való

közlés végett távirati uton tudatta. Az összes egyházi hivatalok szünetelnek a gyászünnepek befejezéséig. A nyilvános látványosságokat beszüntették. A Vatikánál akkreditált nagykövetségek, valamint a külső vallásos intézetek zászlóikat félárbóca bocsátották.

New-York, jul. 21.

A pápa halála alkalmából a városházának lobogóit félárbóca bocsátották. A polgármester kérésére a város különböző épületein ugyancsak félárbóca huzták a zászlókat.

Osterbay, jul. 21.

Roosevelt elnököt nagyon meghatotta a pápa halálának híre. Részvétáviratában szívből érzett részvétele adott kifejezést azon tiszteletreméltó férfi halála felett, kinek hosszú uralkodása és tiszta jelleme minden keresztényben tiszteletet keltett. Az elnök táviratában azt mondja, hogy amidőn részvétele ad kifejezést, az Egyesült-Államok minden lakójának érzelmeit tolmácsolja.

Bécs, július 21.

Azon személyiségek között, akik ma megjelentek a nunciaturán részvételük kifejezése végett, voltak Rainer és Lipót Szalvátor főhercegek. Ő Felsége a király nevében herceg Liechtenstein főudvarmester, az olasz nagykövet és a diplomáciai kar több más tagja. Részvételüket küldték Ferenc Ferdinánd főherceg és családja. A részvétáviratok közt van Mária Jozefa főhercegnő és gróf Goluchowski külügyminiszteré.

Róma, július 21.

Vilmos császártól Moldeből következő távirat érkezett Oreglia bíboroshoz:

Fájdalomtól eltelt szívvel küldöm a magas bíborosi testületnek őszinte részvételemnek kifejezését azon súlyos csapáson, mely a római katolikus egyházat XIII. Leo pápa elhunytával érte. Hü emléket őrzöm a hatalmas aggastyánnak, ki személyes barátom volt és kinek rendkívüli szívbeli és szellemi adományait még csak pár hete, utolsó római tartózkodásom alkalmából volt alkalmam újból megbámulni.

A pápaválasztás előkészületei.

Róma, jul. 21.

Vanutelli, Di Pietro és Macchi bíborosok átvették az egyházi ügyek intézését. Holnap reggel összegyűlnek az összes bíborosok, akik a Kurrián vannak a vatikáni Sala del Consistoróban és megtartják a konklavére vonatkozó első előkészítő ülésüket. Holnap teszik le hűségüküket a konklave alaptörvényeire, megbeszélnek néhány a konklavével összefüggő kérdést, majd pedig a diplomáciai kar egy részének részvétük kifejezését fogadják.

Berlin, július 21.

A «National Zeitung» írja: Tekintettel a küszöbön álló pápaválasztásra bizonyosra vehető, hogy a német kormány, valamint az 1878. évi konklave alkalmával, úgy most is meg fogja őrizni teljes semlegességét. Teljesen hűségosnak tetszik tehát, ha egyes bíborosok neveit említik, kiknek megválasztása a német kormánynak tetszenék vagy nem. Az e kérdésre vonatkozó mende-mondák, melyeket már többszörösen visszautasítottak, a Novoje Vremjában egyenesen groteszk jelleget öltenek. Ezután a National Zeitung egy római jellemzését adja említett orosz lapnak a «félelmetes beavatkozás»-ra vonatkozó sorainak, melyeket izetlen képzelgésnek mond és azt jegyzi meg, hogy Németország, melynek érdek- és eszmeközössége Olaszországgal politikai alapelvek tekintendők, e tekintetben nem fogja semmiképpen sem felfogását megváltoztatni.

Róma, július 21.

A Tribuna azt írja, hogy a konklavenak Rómán kívül való összegyűlése apriori ki van zárva. A konklave 12 nap múlva fog összeülni.

Róma, július 21.

Oreglia bíboros ma sorrendben fogadta a pápai csapatok parancsnokait és egy küldöttséget, továbbá gróf Pecci Camildót, kinek részvétét fejezte ki. A Vatikánba való bemenetel csak a palotához tartozóknak van megengedve. Oreglia közölte a három rend fejével, Vanutelli, An-

gelo di Pietro és Macchi bíborosokkal, hogy hivatalosan elfoglalta a Vatikánt és felszólította őket, hogy tegyék meg a konklavera vonatkozó intézkedéseket.

Róma, július 21.

A Giornale d'Italia szerint holnap bontják fel a pápa végrendeletét. Említett lap azt állítja, hogy a Szentatya politikai végrendeletet is hagyott, melyben intézkedések vannak a konklavet illetőleg.

*

Balatonfüredről jelentik: Vaszary Kolos bíboros hercegprímás a legközelebbi napokban Rómába utazik, hogy részt vegyen a konklavén.

A pápa bullája.

Páris, július 21.

A «Temps» római levelezője jelenti: A pápa bullát hagyott hátra, melyben nemcsak a pápaválasztás eddigi formáját, hanem a konklavét is jelentékenyen megváltoztatja. A konklave változást szenved annyiban, hogy a kardinalisok naponként kétszer jelenhetnek meg a Vatikánban szavazatuk leadása végett s e közben a palotát elhagyhatja. Esküvel kötelezik magukat, hogy a választásról nem tesznek semmiféle nyilatkozatot s mindenféle világi befolyástól távol tartják magukat. Az újítás célja, az öreg, beteges kardinalisokat a konklave fáradsalmaitól megkímélni.

A pápa életrajza.

Gyermekkora.

XIII. Leo, a legnagyobb pápák egyike, született a kies Carpineto városában 1810-ben március második napján. A város kellemes fekvésű völgyben fekszik s lakosainak száma alig haladja meg az 5000 lelket Edesatyja Pecci Lajos Domokos gróf volt, ki a francia uralom alatt ezredesi és kormánybiztosi rangot viselt. Anyja Prosperi Busi Anna, szentéletű családanya volt, kiknek házasságából hét gyermek született. A pápa a hatodik volt testvérei között. Mikor Joachim 8 éves lett, atyja Viterboba vitte s a jezsuiták kollegiumába adta, hogy gimnáziumi tanulmányait ott kezdje meg. Itt maradt 1825-ig s aztán átment a római kollegiumba.

A tanulótársai előtt rendkívül nagy tekintélynek örvendett, úgy hogy azok minden nehezebb kérdésben bizalommal fordultak a fiatal Pecci Joachimhoz, ki 1832-ben, tehát mindössze 22 éves korában elnyerte a theologiai doktori fokozatot. Ez év vége felé tanárainak és pártfogóinak buzdítására belépett az egyházi nemesek pápai akadémiájába, ahol a «Sapienza»-nál theologiai és jogi előadásokat hallgatott. Itt alkalmat nyílt ismeretségre lépni a legmagasabb egyházi körökkel, kiket alapos képzettséggel általvalóssággal bámulatható ejtett. 1833-ban december 31-én. Odescalchi vikárius generális által pappá szenteltetett. 1839-ben veszi kezdetét a Pecci Joachim diplomáciai pályája. Kinevezetett pápai delegátussá s mint ilyen Beneventben, 1841 óta Perugiában székelt.

Nunciusi, püspöki és bíborosi kora.

1843-tól damiettei címzetes érsekké nevezte ki a pápa s mint nunciust küldötte Belgiumba Brüsszelbe. Ez a nunciatura akkor egyike volt a legnehezebbeknek s a pápa nagy bizalmát mutatja Peccivel szemben, hogy e nehéz állásra őt szemelte ki. A katolikusok között ekkor itt nem volt meg sem a szükségességben követendő egység, sem az egymásiránti bizalom és szeretet. Egy szervezendő párt szükségét érezték, azonban vezér akart volna lenni mindenki s amellet a papság és a világiak közt heves ellentétek dultak. Peccinek nehéz volt a feladata. Kí kellett békíteni a katolikusokat egymással, a püspököket egymással és a világiakkal s energikusan kellett fellépnie a kormánnyal szemben és a nehéz munka sikerült neki. Eközben a németországi viszonyokban is zavarok álltak elő, különösen a Rougebótrány következtében. Peccinek át kellett mennie Kölnbe 1845-ben, ahol az érsek koadjutorával, Giesel Jánossal és más egyházi méltóságokkal hosszabb tanácskozásokat folytatott. Ez év őszén XVI. Gergely perugi püspökké nevezte ki őt, mely állást nem sokára el is foglalt. XVI. Gergelyt azonban nem látta többé viszont. A pápa beteg lett és 1846. évi jun. 1-én meghalt. Utána IX. Pius pápa következett, június 16-án választatván meg a pápai székre. Pecci, ki az új pápa kegyét és bizalmát is nagy mértékben bírta, ez év június 26-án tartotta nagy ünnepélyességgel bevonulóját Perugiába, püspöki székhelyére. Mint püspök rendkívül buzgalommal látott hivatásához. A gregorianumot már ekkor megkezdte regenerálni, illetve reaktiválni az egyházban. Emel-

lett azonban nagy gondja volt a hívek anyagi jólétére is.

Agilis működését ezután még inkább kifejtette. Pecci a Vatikáni zsinaton is tevékeny részt vett. A bizottságokban rendkívül nagy hűvel védte az infallibilitásról szóló tanítást. Ismeretes az a heves szóváltás, melybe Vancsa János gyulafehérvári görög-katolikus érsekkel keveredett az opportunitás kérdésében. Nagy buzgalommal vett részt a kongregációkban is, hol a tárgyalásoknak igazán lelke volt. Mikor 1877-en IX. Pius pápa püspöki jubileumát ülte, a középpolaszországi püspökök nevében Pecci üdvözölte őt.

Ugyanez év szeptember 21-én kinevezte őt a pápa a római szentegyház camerlengo-jává s ilyen minőségében neki kellett néhány hónap múlva IX. Pius halála után a konklaवे megtartását vezérelni s a pápaválasztás törvényes formáit betartatni. IX. Pius pápa február 7. napján 1878-ban halt meg. Pecci a konklaवे február 18-ára hívta össze s csaknem egyhangulag pápává lett megválasztva s a Leo nevet vette föl.

Poroszország egy nagyfontosságú hadügyi törvény megszavaztatásánál (1887). Angolország az irországi zavargások lecsillapítására.

XIII. Leo és Magyarország.

Mindjárt két évre rá, hogy pápa lett, alkalma nyílt XIII. Leonak megismerni a magyarokat személyesen is. 1880-ban egy magyar zarándok csoport tisztegett nála, kiket nagy örömmel és kitüntetéssel fogadott s a hazai történelem nagy alakjaira, kiket tanulmányai után ismert, hivatkozva buzdította őket, hogy a hazaszeretetet a vallástól soha el ne választják.

Nemsokára csapások látogatták meg az országot. Szegetet elpusztította az árvíz, Zágrábot tönkretette a földrengés. A legelső segílyt mindkét helyre a pápa küldötte, nagyobb összegekkel járulva a nyomor enyhítéséhez.

1886-ban hazánk nagy ünnepekkel ülte meg Budavárának a töröktől való visszavételének háromszázados évfordulóját. Ez alkalommal küldötte el Steiner Fülöp, a Szent-István-Társulat akkori elnöke, elhunyt székesfehérvári püspök által hazánkba ama körlevelét, melyet Magyarország püspöki karához és híveihez ez alkalommal intézett. A körlevél így kezdődik: *Quid dium multumque optabamus.*

A kilencvenes évek elején sok megváltozott Magyarországon. Ekkor kezdődött a harc az új egyházpolitikai javaslatokért.

A kormányon ekkor gróf Szápáry Gyula ült. Kabinetjében Szilágyi Dezsővel, gróf Csáky Albinnal, Fejérváryval és végül Wekerlével s egy szép napon azon vette magát észre, hogy le kellett mondania. Dr. Wekerle Sándor lett gróf Szápáry Gyula után miniszterelnök. A rekonstruált kabinet szívesen látta a polgári házasság mellett tüntetőket.

XIII. Leo pápa értesült a mozgalmakról s utasította a püspöki kart, hogy amit csak tehet tegye meg a polgári házassági törvény elhárítására. A püspöki kar a reformok kérdésében a királyhoz memorandumot intézett, de Wekerle kivitte, hogy még feleletet sem kapott. A katolikus sajtó országos zsinat egybehívását sürgette, de ehhez hiányzott most a kellő nyugalom s a szükséges — egyetértés. Schlauch bíboros, Nagyvárad latin szertartású püspöke monumentális memorandumot terjesztett fel a királyhoz, de a kormány megakadályozta, hogy e memorandum figyelembe véssék.

Hosszu küzdelem után megszavazták az egyházpolitikai javaslatokat s a király szentesítette a törvényeket. De ezt a szentesítést megüzítették Wekerle és társai s mennők kellett.

Utána hosszú tanácskozások után Bánffy jött. Az erőszakosságának és furfangnak nagy mestere.

A pápának egyik nevezetes intézkedése a magyarországi Szent Ferenc-rend reformálása volt.

A pápa tervei.

XIII. Leo pápának, aki századunk egyik legnagyobb szelleme volt, messzeható tervei voltak a jövőre nézve. E tervek társadalmiak, politikaiak és vallásiak valának.

A 19-ik század bomladozó társadalmának bajai után kutatva, a tömegnyomor okainak megszüntetését sürgette. A munkáskérdésről írott nagy körlevele tiltakozik a szociáldemokratáknak túlzásai ellen. Kivihetetlennek tartja a munkaeszközök tulajdonjoga-nak államosítását. De épp oly hatásosan tiltakozik a nagytökével üzött visszaélések ellen. XIII. Leonak bő alkalma volt úgy Belgiumban és Olaszországban tapasztalni azt a szivtelen kizsákmányolást, amely által a nagytöke a munkásosztályt forradalomba kergeti. Ugy állította tehát fel a keresztényszocializmus alaptételét, hogy a nemzetgazdasági termelésnek első sorban nem az értékek nagy mennyiségű összehalmozására kell törekednie, hanem a

tömegnyomor megszüntetésével a dolgozó nemzetek általános jólétét kell előmozdítania. A pápa követeli a munkaidő szabályozását, a vasárnapi munkaszünetet, munkáskamarák felállítását, a munkások biztosítását baleset ellen, a munkások nyugdíjbiztosítását, a nő- és gyermekmunka eltöltését, a munkabérnek észszerű és humánus biztosítását, a munkásosztály oktatását és nevelését és a jogok kiterjesztését keresztény demokratikus alapokon. Az Európászerte megindult keresztény szociális agitáció a maga növelő hatásával együtt XIII. Leo elveinek alapján nyert nagy lendületet.

XIII. Leo híven folytatta elődeinek küzdelmeit a család és iskola keresztény és vallásos jellegének megőrzésére érdekében.

Melegen pártolta a pápa az európaiak gyarmatosító politikáját. Lavigerie karthágói érsek segítségével az egész civilizált világot mozgásba hozta az afrikai rabszolgakereskedés eltörlésére.

O volt az, aki a német császár figyelmét a keleti kereszténység szomorú sorsára felhívta, ő volt az, aki 1890-ben egyik allokúciójában a folyton elviselhetlenebbé váló militarizmus ellen az általános világkéket és leszerelést proponálta s megérte azt, hogy az orosz cár a világ legnagyobb hadseregének ura e törekvésében melléje állott, míg a protestáns német császár a katolikus missziók védelmére flottát küld a kínai tengerre és Jeruzsálemben a világ összes keresztényeinek egyesítéséről tart egy örökemlékeztető méltó beszédet.

Még nagyobbak voltak a pápa tervei a vallási téren, ahol haláláig meg nem szűnt a keleti és nyugati egyházak egyesítésén működni.

A pápa életmódja.

XIII. Leo pápa Rómában a Vatikánban élt. Életmódja igen egyszerű volt, idejének legnagyobb részét a vallási és reprezentacionális kérdések foglalták el. Magas kora dacára a lehető legjobb egészsége volt mindig, egész az utolsó időkig, korán reggeltől késő éjjelig dolgozott mindennap. Reggel 6 órakor kelt s mikor komornyikja, Pia Centra ebben az időben hálószobájába lépett, már rendszeren ébren találta. Öltözködés után valamelyik házi kápolnában misét mondott, melyen komornyikja, Centra szokott ministrálni. Vasár- és ünnepnapokon ezt a misét abban a kápolnában olvasta, mely trónja termébe nyílik. A saját maga által mondott mise után még egy második misét is hallgatott mindennap, melyet valamelyik káplánja mondott.

Mise után reggelizett, reggelije rendszeren kecsketej-kávéból állott. Délután 10 órakor fogadta államtitkárát, Rampolla kardinális, akivel rendszeren egy óra hosszáig az államügyeket beszélte meg. Minden kedden és pénteken az államtitkár saját terméiben a diplomáciai testület tagjait fogadta és ugyanezen napokon a pápa segédtitkárával, Rinaldival tanácskozott.

A hónap minden első és harmadik péntekjén a major donnut fogadta s azután jöttek sorba a különböző kongregációk, segédtitkárok és a többi udvari hivatalnokok. Különbben a pápai kamaránál egy jegyzék van, mely ezeket a fogadásokat szabályozza. A rendes udvari személyzetet kívül egyébiránt a pápához bejárásuk van az összes bibornokoknak, püspököknek és egyházfőeknek, a fejedelmeknek, a római nemesség tagjainak és a kiváló idegen személyiségeknek.

Délután 10 óra körül a pápa egy tányér levest evett, melyet komornyikja szolgált fel neki. Ebédhez rendszeren délután 2 órakor terítették fel. XIII. Leo igen mértékletes volt, annyira, hogy udvari orvosa, dr. Giuseppe Laponi egy alkalommal azt mondta róla, hogy ő egyetlen étkezésnél többet eszik, mint a pápa egy hét alatt.

Szép időben a Vatikán kertjében sétált vagy kocsizott. Néha hordszéken vitette magát körül s ilyenkor hordszéke mellett valamelyik udvari papja sétált. Ha kocsizott, kocsija mellett két nemestestőr lova-golt, a nemestestőri gárdából, melynek 50 tagja van. Nyáron a pápa szívesen időzött a kertben s ilyenkor audienciát is tartott egyik pavillonban.

A pápa a hírlapokat mindig nagy gonddal olvasta s azoknak érdekesebb részét mindig ki kellett részére jegyezni, úgy, hogy ne vesztessen sok időt az öt érdeklő dolgok kikeresésére.

A husvéri ünnepek alkalmával, amidőn a hívő világ Róma különböző templomaiba mindenfelől összesereglik a pápa kétszer vagy háromszor misét celebrált a Sala dukaleban, melyet ilyenkor kápolnává alakítottak. Ezeken a miséken a zeuét a világhírű szixtusi énekhar szolgáltatta.

Az uralkodó fejedelmeket, hercegeket és más előkelő idegen személyeket rendszeren a nagy tróntermében fogadta. A kihallgatásra jelentkezőket mindig a nemes testőrség két tagja kísérte teljes díszben ő Szentsége elé.

A pápa hálószobájába csak komornyikjának és titkárának szabad belépni. A hálószoba a többi te-

rem óriási arányaihoz képest kicsiny s a pompás ágyon kívül csupán csak egy imazsamoly, egy karosszék, íróasztal és ruhaszekrény van benne.

A hálószoba mellett a pápa dolgozó-szobája van, melyben íróasztal, szék és egy drága szőnyeggel borított kanapé van, a szoba padlóját pompás szőnyegek borítják, feltűnő butoridarab ebben a szobában az a karosszék, melyet sok más ajándékkal egyetemben a püspöki jubileuma alkalmából kapott. A dolgozó-szobába kis mellékszoba nyílik, melynek ottománján délutáni álmát aludta. Ez a délutáni pihenés különben mindig igen rövid volt.

A famiglia pontifika.

A pápának van az egész világon a legnagyobb családja. Ez alatt természetesen nem a Pecciek, hanem a Famiglia pontificia értendő. Ez alá az elnevezés alá sorolja a római kuria azoknak a személyiségeknek összességét, akik az egyházhoz vagy a pápa bizalma következtében környezetét alkotják, a kuria magasabb hivatalaiban foglalatostkodnak és ünnepélyes alkalmakkor megjelenhetnek a Vatikánban. A pápának ez a családja 3173 tagból áll. Ebből 2656 az egyházi, 517 pedig a világiakhoz tartozik.

Egyháziak: 4 palotabibornok, 4 palotaprelátus, 998 házi prelátus (ezek közt 147 patriarcha, érsek-püspök és trónálló, 316 apostoli protonotárius, 10 udító a Rota Romananal, 9 apostoli kamarai prelátus, 16 Parco Maggiore albreavitore prelátus, 65 igazságügyi prelátus referendárius, 435 közönséges házi prelátus), 9 valóságos titkos kamarás, 763 számfölötti, 5 pápai ceremóniamester, 7 számfölötti, 431 tiszteletbeli kamarás, 215 tiszteletbeli kamarás extra urbem, 7 titkos káplán, 12 számfölötti, a pápa sekrestyése, a szertartások kongregációjának titkára, a pápa gyóntatója, az apostoli szónok (kapucinus), az alszekrestyés.

Világiak: 7 valóságos titkos kamarás, (a szentelt ostyá nagymestere, az apostoli paloták főintendánsa és coadjutora, a főistállómester és coadjutora az utimarsall és az arany rózsza vivője). A titkos kamarás di numero (akik a sedes vacans alatt a hivatalban maradnak), 353 számfölötti, 5 tiszteletbeli kamarás, di numero 43 számfölötti, összesen 415 világi kamarás. Ehhez tartoznak még: a Parco Maggiore prelátusainak 6 helyettese, 1 számfölötti, 18 brisszoláns, 13 számfölötti, a nemesi gárda parancsnoka és 46 főtisztje, a svájci gárda 4 személyből álló törzse, a palota-díszőrség 9 tagból álló törzse, 1 törzskomornyik a sokat emlegetett Pio Centra, 1 titkos jegyző, a törzsvorvos Laponi és a sebész Mazzoni.

XIII. Leo mint költő.

A pápák közül vajmi kevesen voltak, kik az egyházkormányzat mellett időt találtak volna, avagy kedvük volt volna a költészettel is foglalkozni. XIII. Leo pápa, dacára annak, hogy az egyházat a legválságosabb körülmények között kormányozta, mégis egész szeretettel csüggött a költészeten. Nemcsak hogy saját századának minden nagy eszméje, minden szellemi áramlata érdekelte, hanem költői hatások iránt fogékony lelkét mindaz meghatotta, ami a nemes szivekben visszhangot kelteni szokott.

Verselni már ifju korában kezdett. Mint gimnázista már kitűnt szép hexameterai által. Haecak egy kis szabad időt talált, azonnal elővette a versstani regulákat és próbált reájuk példákat csinálni. Ebben annyira vitte a gyakorlatot, hogy önálló dolgokat kezdhettek.

Költeményeit olaszul és latinul írta. Olasz verseiben finomság, élénkség, elegancia és a nyelvnek sajtósága hája mutatkozik, melyet nem hiába csodáltak a kritikuskok. Latin verseiben a pápa Vergilius hatása alatt áll, anélkül természetesen, hogy eredetiségének ártana. Az Augusztus korabeli latin nyelvbe annyira beleélté magát a pápa, úgy a retorikában mint a költészetben, hogy a pápák közül klasszicitás dolgában alig versenyezhet vele valaki. A pápa körlevelei remekei a klasszikus latin stílusnak és költeményei a latin költészetnek.

Lírai költeményeit vidámság és lendület, elegiát méltóság, epigrammáit finom él jellemzi. Tárgyait nagyon megválogatja, gondolatmenetében szigorú rendet tart s a szerkesztésben, a részek egymáshoz kapcsolásában kiváló érzéket és gyakorlottságot tanúsít. Képei, hasonlatai kedvesek és találók, nyelvezete pedig minden tekintetben korrekt.

Az utolsó évei.

Az utolsó évek különösen nyáron nagyon megviselték a Szentatya egészségét. Már néhány év előtt nagyon sokat szenvedett. A vatikáni kert Leo-tornyában rendeztek be számára egy hűvös nyaralót s az agg pápa ide vonult a meleg elől. A torony falai azonban nedvesek s így az épület egyáltalán nem alkalmas egy agg embernek üdülhelyül szolgálni.

Mikor Kuba szigete a spanyol uralom ellen fellázadt, a pápa látva Spanyolország nyomorúságos

helyzetét, azt tanácsolta a regens-királynének, hogy adjon a szigetnek autonómiát, ebbe azonban Szagaszta miniszterelnök nem ment bele.

Ekkor már az amerikaiak beleavatkoztak a fölkelőknek ügyébe, a pápa azt indítványozta, hogy lássák be a spanyolok, miszerint helyzetük mind tarthatatlanabbá válik a szigeten. Adják el tehát azt 200 millió dollárért Amerikának. Erről sem akart Szagaszta még hallani sem. A pápa közben járt Amerikánál, de hasztalan volt minden. A bekövetkezett háboruban Spanyolország elvesztette összes gyarmatait.

A pápa kijelentette, hogy szívének a legnagyobb fájdalmat és keserőséget okozta Spanyolországunk ezen bukása.

Nagy vigasztalására szolgált a pápának a kisázsiai nesztóriánus örmények megtérése, kik közül 1899 január havában több mint százezer lélek tért vissza az egyház kebelébe.

A pápaválasztás.

XIII. Leo, «az öreg pápa fáradt és elment pihenni az örökkévalóságba,» mint ő maga mondotta, a konklaue alkalmasint nem sokára összeül, hogy új pápát válasszon szent Péter trónusára. A pápa halála és az új pápa megválasztása közötti idő, amely tele van az ideiglenesség és a mérközni készülő irányzatok türelmetlenségének izgalmaival, körülbelül tizenöt-husz nap. Sok kardinális messze földről jön, utjuk idejét kitölti az elhunyt pápának járó végső tisztességadás szertartása. A pápa holttestét bebalzsamozzák, violaszin díszbe öltöztetik és a Szent Péter-bazilika egy kápolnájában ravatalra teszik, úgy hogy az odazárandókoló hívek ne csak láthassák, de a lábát is megcsókolhassák. Az előkészület három napig tart. A bazilika hajójában ez idő alatt hatalmas katalok emelnek, ez előtt folyik a kilencnapos gyászünnepe, amely bucsuzatával végződik. Az elhalt pápának meghatározott ideiglenes sírja van a Szent Péter-templomban. A kórus mellett ott áll egy egyszerű márványszarkofág — az idegen rendesen észre se veszi, ha nem figyelmeztetik rá — fedőlapján a legutóbb elhalt pápa neve. Ebben pihen a pápa koporsója egész addig, míg az utódja meg nem hal. Mikor ez megtörténik, a sarkofágot felnyitják, belőle a koporsót kiveszik és az utód koporsóját teszik helyébe: a sarkofágra pedig új márványlap kerül. Ez éjszaka történik, minden különösebb ünnepség nélkül. A kilenc napos gyászünnepe — a novendiali — utolsó napjának délutánján, alkonyattájban, egy a Kvirinál (most az olasz királyi palota) közelében lévő templomban összegyűlekeznek a kardinálisok és innen a konklaue-visták — egy titkár és egy vagy két szolgáló — kíséretében processzióban indulnak el a Vatikánba. Lassan halad az egyházfejedelem fényes serege, rengeteg közönség szokta nézni a páratlan menetét, míg az utolsó kardinális is be nem fordult, a testőrség tisztelgése közepette a Vatikán nagy kapuján. Valamelyik ott fog maradni, mint ur és mester, Szent Péter utódja, Krisztus földi helytartója. A kardinálisok lakását a Vatikánban a konklaue idejére sorshuzással állapítják meg. Minden bíboros külön szobát kap magának és kiserőjének. Az ételt házából vagy szállásáról hozatja. Az érség minden ételt és minden edényt megvizsgál, mielőtt azt a rostélyos ablakon beadná: nincs-e benne elrejtett levél vagy üzenet. Az első napon estefelé három órára kinyitják a szigoruan elzárt ajtókat, hogy nagyragu nemes urak, diplomaták és más előkelő személyiségek látogatást tehesse a kardinálisoknál. Ez idő alatt, ha a drága percekből futja, több kardinálisnál is tisztelegnek. Ezután azonban szigoruan bezárnak, ajtónállók, vigyázók és prelátusokból álló őrséggel erősen megraknak minden kaput, ajtót, bejáratot. Csak egy roppantul őrzött kis kapu marad nyitva azoknak a kardinálisoknak, akik kissé megkésve érkeztek Rómába. Az ellenőrzés oly szigorú, hogy még a bíborosok címere a Vatikánba érkező leveleket is felbontják; sőt egy gárdista csapat áll őrséget még azon az utcán is, amelyen a Vatikánnak a kardinálisoktól megszállt szárnya van. A pápaválasztó bíborosokat semmi se háborgatja, senki se befolyásolhatja. A pápaválasztás minden formáját bajos volna itt leírni. Kétszer naponként megnyílik a bíborosok szobájának zárt ajtaja, ők bevonulnak a palota kápolnájába és mindenik fölírja egy cédulára annak a nevet, akit ő pápának óhaj. A cédula zárt borítékban aranyos vasládába kerül, amelyet még aznap a kardinálisok jelenlétében felnyitnak és ugyancsak az ő jelenlétében megszámlálják a szavazatokat. Ha egyik jelölt se kapta meg a többséget: a cédulákat rögtön elégetik. Az elégett papiros füstje egy vékony csővön föl száll, úgy hogy a szomszédos halmokon összegyűlt sokaság láthatja. Ez a füst jelenti, hogy még nincsen pápa. Egy napon azonban — a kis kémény nem füstölög többé a megszabott időben. Ekkor özőnével tódul a nép a Vatikán nagy kapuja elé. Kalapácsütések tompa döngése hallatszik és a vakolat, amelylyel a kapu fölött lévő nagy ablakot belalázták,

hamarosan lezuhan. Az így szabadabb lett ablakban pedig megjelenik teljes díszben az első kardinálisdiakónus és kihirdeti a sokaságnak meg a világnak, hogy: Habemus papam! Szent Péter trónja nem üres többé...

Apróságok az elhunyt pápáról.

A pápa utolsó költeménye.*

Végzetes órad ut Leo; itt az idő: menj,
S vedd el érdemeidért az örök életet ott.
Mely sors vár te reád? A menyország üdvít ígéri,
Bó kézzel mit az Ur nyujta neked adományt.
Aggó elmében forgasd meg: mely nagy időn át
Volt a szent kulcsok iszonyu terhe tiéd!
Mert aki fenséges díszben tündöklök a nép közt
Haj keserűben is bűnhődik a nyomorult.
Mig töprengök ezen, édes kép tárul elejémb,
S még édesb szóval illeti szellememet.
Miért e nagy félelmed? S miért hőmpolygati annyit
Elted gyászszágit újra meg újra szived?
Ime Krisztus könyörül s ha kérsz s megalázkods
Higgy s bocsánatot ad vétkeidért te neked.

A keresztény világ feje, az elhunyt XIII. Leo pápa, rendkívül vidám természetű volt megáldva, akiről egész sereg jellemző apróság került forgalomba. Ezekből az apróságokból mondunk el néhányat.

A pápa többször megfenyegette az orvosait, hogy aul fogja őket élni s ismételtlen megessék, hogy dr. Lapponi és dr. Mazzoni rendeleteire ügyet sem vették. Amikor ezek nemrégibb azt tanácsolták a pápának, hogy feküdjön ágyba és pihenjen, XIII. Leo azzal lepte meg szolgáját, hogy amint az orvosok mögött az ajtó bezárult, írószereket kért, leirandó egyik latin ódját.

— De szent atyám, — hűledezett Pio Centra, a pápa kipróbált hűséges szolgálója — nekem az a parancsom, hogy őnt teljesen nyugalomban tartsam.

A pápa azonban ismételte kívánságát.
— Parancsod van? Hát ki parancsol a pápával? Azonnal hozd az írószereket!

Nemrég így szólt XIII. Leo a titkárához:
— Remélem, hogy mint rendesen, megint haldoklom — a sajtóban.

S amikor belépett a kamarás, akinek az a feladata, hogy a pápa halálát a homlokára teendő kalapácsütéssel jelezze, oda fordult hozzá a Szentatyához és kérdezte:

— Magaddal hoztad a kalapácsot?
Más alkalommal ugyancsak azt mondta Greglia camerlengonak:

— Tudom, hogy nem mersz majd nagyot tüni a kalapácscsal a fejemre, mert attól félsz, hogy felébredek.

Egy ízben ebéd alkalmával egy öregebb bíbornok valami írást olvasott fel a pápának, egy nevet azonban nem tudott kibetűzni. A pápa erre kivette kezéből az írást, belenézett és kibetűzte rögtön a nevet, pedig nem volt rajta szemüveg, mert ebéd idején nem szokta feltenni.

— Tudod, kedvesem — fordult a kilencven éves pápa a hatvan éves bíbornokhoz — ha egy ember megöregszik, mindig szemüveggel kell olvasni. Tehát szerezz magadnak egyet; én, mint aféle fiatal ember, csak kivételes esetekben használom.
Es ezzel megelégedetten folytatta az evést.

A szentatyát állandóan ostromolták a festők — kicsinyek és nagyok — engedje meg nekik a kegyet, hogy lefesthessék. A pápa sokszor engedett e kéremeknek s nem egy piktor lett már világhírűvé ez engedély révén. Van is annyi pápákép a világon, mint semmiféle más.

Egy fiatal olasz festő is, akinek több az ambíciója, mint a tehetsége, leborult lábai elé — a pápa megkönyörült rajta, ült a festőnek egy teljes óra hosszat. A kép elkészült, de a Szentatyához hiába kuttatta rajta hasonlatosságát, nem tudta fölfedezni a vásznon a saját képét.

A festő könyörgött, írjon rá a pápa sajátkezüleg valami idézetet a Szentírásból és adja hozzá az autogrammját is. Ez már nem volt nagyon inyére XIII. Leonak.

— Minden áron kívánja ezt, művész ur? — kérdezte a pápa.

— Oh! Ez volna leghőbb vágyam.

— Nos, legyen!
A pápa mosolygott, gondolt egyet, aztán ráírta Máté könyvéből ezt a krisztusi mondatot:
Ne kételkedjete, csakugyan én vagyok...
XIII. Leo.

A drága idő hasznos eltöltésére szellemes ötletességgel szoritotta alattvalóit. Egy napon észrevette, hogy könyvtárában nagy a rendetlenség. Kérdőre vonta a könyvtárnokát;

* Ez a költemény a pápa utolsó verse, melyet július ötödikéről hatodikára virradó éjjelen írt.

— Mennyi idő alatt tudna ön itt rendet teremteni?
— Két hétre legalább szükségem volna, szent atyám.

— Bah! nyolc nap is elég lesz. Majd bebizonyítom.

Ezzel a pápa kiadta a rendeletet, hogy könyvtárosának ágyat állítsanak a terembe és a nap rendszer óráiban az étkezéséről gondoskodjanak. Amíg a könyvtár nem lesz rendben, addig nem távozhatik onnan.

Hat nap eltelté után készen volt a rendezéssel. Hasonló egyszerűséggel járt el a pápa más esetben is. Volt egy spanyol származású kamarása, aki egy tuca nyelven beszélt, csak éppen angolul nem értett.

— Mennyi idő alatt tudná ön ezt a nyelvet megtanulni? — kérdezte XIII. Leo.

— Öt hónap alatt, szent atyám, — felelte büszkén a spanyol.

— Ugyan! Talán elég lesz öt hét is — vélte a pápa és kiadta parancsát, hogy ennek az urnak bocsássanak rendelkezésére egy szobát és három nyelvmestert, amíg angolul megtanul. A szobát addig el nem hagyhatja. Ot hét múltával a spanyol angolul is beszélt.

A pápa szonvédélyes tubákos volt. Egy nap, mikor a bíbornokok szép koszorúja vette körül, kivette tubákos szelencéjét, jót szippantott belőle, azután a bíborosoknak nyujtotta. Valamennyien vettek belőle, vagy legalább úgy tettek, mintha vettek volna; csak egy francia bíbornok utasította vissza szeretetreméltó mosolylyal.

— Hogyan? Ön nem tubákol? — kérde a pápa.

— Nem, Szentatyám, ez a hibám nincs meg.

— Hiba? — folytatá XIII. Leo nevetve. — Ha hiba volna, akkor ön már régen megszokta volna.

A bíbornokok nem bírták elfojtani nevetésüket, mert ismeretes dolog volt, hogy az illető bíbornok fiatal korában, mint katonatiszt, nem éppen épületes életet élt.

A Szentatyához halálsejtelme bevált, de nem teljedtek be azok a jóvendölések, amelyeket a halálózási napra vonatkozólag állítólag maga a Szentatyához néhány apáca jelentett ki. Ez a nap július 13-ika vagy 16-ika lett volna; a halál 20-án következett be.

Legnagyobb szenvedései között sem felejtette el a Szentatyához kedves költőjét: Horáciust, aki pedig annyira ellentéte volt derűs, epikureus életfilozófiájával, vallási kételkedésével. Mi is meztartuk, hogy néhány nap előtt egy őrizetlen pillanatban elhagyta az ágyát s a könyvespolcra kikerekedett Horácius költeményeit. Karosszékekben elhelyezkedett s olvasni kezdett; majd elmerengett és elaludt. Ilyen állapotban találták őt környezeté és a bíborosok, akiket könyvekig meghatott, hogy a nagy római költőnek következő mondasán elmélkedett az aggastyán s emellett találták elszenderedve. Az a mondas a következő: «Mindnyajunkat egy ultra terel a természet. Előbb-utóbb mindannyiunknak koporsója elkészül. Sorsunknak vége ez: a sírnak örökös száműzetésébe kerülünk.»

Az új obstrukció.

— A képviselőház ülése. —

Budapest, jul. 21.

A pápa halálának hatása alatt állott a folyosó. Általános volt a hit, hogy a Ház ülését, az elnöki parentáció után berekesztik és a vitát holnap folytatják.

Fél tizenegy tájban Apponyi Albert megnyitotta az ülést. Tehát nem beszél, mint előre híresztelték. Az elnöki előterjesztések után meleg szavakban adott részvétl kifejezést a katolikus világot ért nagy gyász felett és indítványára a Ház hozzájárult ahhoz, hogy a pápa emlékének tiszteletéül az ülést 10 percre felfüggesztik.

Szünet után az ellenzék egyik legharciasabb tagját küldte a tűzbe. Nesi Pál, a függetlenségi párt tagja beszélt a miniszterelnök programja ellen s erélyesen kritika tárgyává tette. Különösen erős szavakkal ítélte el a miniszterelnöknek a klotürre és az ex-lex-beni választásokra vonatkozó kijelentéseit. A szabadelvű párt magatartását is kifogásolta, sőt Sreter Alfrédet személyes kérdésben való felszólalására is kényszerítette.

Az üléstről szóló részletes tudósításunk a következő:

Elnök: Gróf Apponyi Albert.
Jegyzők: gróf Teleki Sándor, Hertelendy László, Endrey Gyula.

Elnök megnyitja az ülést s a múlt ülés jegyzőkönyvének hitelesítése után előterjeszti az iromá-

nyokat. Kegyeletes szavakkal emlékezett meg a pápa haláláról. A képviselőház mély részvéte jeléül azután tíz pernyi szünetet tartott.

Szünet után.

Gróf Apponyi Albert elnök újból megnyitja az ülést s több előterjesztést tesz. Jelenti, hogy Sándor Pál összeférhetetlenségi ügyét e hónap 30-án délután 5 órakor tárgyalja a bizottság. Bemutatja Barta Odön levelét, melyben lemond horvát regnikoiáris bizottsági tagságáról. Felolvassa azon képviselők névsorát, akik a tegnapi katalogus felolvasása alatt távol voltak. Indítványozza, hogy a Ház a távolmaradottakra ne alkalmazza a házszabályokat. (Zajos helyeslés.) Következik a napirend.

A miniszterelnök programja.

Nessi Pál: Bár a vita már nagyon is előre haladt, mégis szükségesnek látja felszólalni. Kettős ok készteti erre és pedig egyrészt az, ami a miniszterelnök programjában benfoglaltatik, másrészt pedig ami benne nincs. Nem hiszi, hogy a miniszterelnök képes lesz arra a feladatra, amire vállalkozott; a békét nem fogja tudni helyreállítani. (Zajos helyeslés a baloldalon.) A választói körében szerzett tapasztalatai késztetik azon kijelentésre, hogy a felvett harcot mindaddig nem hagyja abba, amíg a nemzeti jogok egytől-egyig teljesítve nem lesznek. (Zajos taps a baloldalon.) Ugy ismeri azonban párthíveit, elvtársait, hogy azok is csatlakoznak e küzdelemhez és így egyedül nem fog maradni szülő. (Zajos helyeslés a baloldalon.) A mostani áldatlan állapot oka az, hogy a hadseregben a magyar nyelvnek érvényt nem engednek. Nem érti, hogy miért akadályozzák azt, miért volna lehetetlen a hadseregben a magyar vezényszó, mikor a honvédségnél is bebizonyult már, hogy a kettős vezényszó nincs ártalmára a honvédségnek, mégis eddig még soha sem hallotta senki sem, hogy ez az állapot valami bajt is idézett volna elő. Nem hiszi, hogy lenne a Háznak egyetlen egy tagja is, aki nem kívánná a magyar vezényszót a közös hadseregben. Miért késik hát ezen általános óhaj megvalósítása? A zászló kérdése is vajudik még mindig. Szólok és elvtársai nem közös zászlót kívánnak, hanem a régi ősi magyar zászlót, amelynek alkalmazása az 1848. évi XX. t-cikkben biztosítva és elrendelve van. (Zajos helyeslés a baloldalon.) A függetlenségi párt nem jutott programjával ellenkezésbe akkor, midőn egyelőre a 67-es törvényekben lefektetett jogokért és nem az önálló hadsereg létesítéseért küzd. A függetlenségi párt ma is vallja ezen programját, csak ellenőrző szerepét gyakorolja, amikor törvények végrehajtását sürgeti. (Zajos taps és helyeslés a baloldalon.)

A függetlenségi párt mai elszánt harca abban ledi magyarázatát, hogy a volt nemzeti párt 30 évig nem volt képes programjának sarkalatos pontjait megvalósítani és így a függetlenségi párt okulva ezen meddő küzdelmen, erélyesebb rendszabályok alkalmazását határozta el a nemzeti jogok érvényesítésére. (Helyeslés a baloldalon.) Nyíltan kijelenti, hogy ő, midőn egy rendszer ellen küzd, akkor a személyt sem kímélheti. A miniszterelnökben pedig csak az erőszak rendszerének megtestesítőjét látja mindenki és így az ő személye ellen küzdeni kell mindenkinek, aki a szabadság híve. (Zajos taps a baloldalon.) A miniszterelnök multja nagyon sötét. Horvátországi viselt dolgai semmi biztosítékot sem nyújtanak arra, hogy Magyarországot a törvény, jog és igazság szerint fogja-e kormányozni. Hosszasabban kíván még beszélni, szünetet kér.

Elnök az ülést 10 percére felfüggeszti.

Szünet után.

Elnök újra megnyitja az ülést.
Nessi Pál: Aggodalmat kelt benne a miniszterelnök horvátországi kormányzása. Az országot félti tőle s az ily férfi ellen a legnagyobb harccal kell küzdenie s lehetetlenné kell tenni, hogy ily ember kormányozza az országot. A miniszterelnöknek különben be kellett volna már látni, hogy az ország nem akceptálja s itt az ideje, hogy távozzék. (Ugy van a szélsőbaloldalon.) A miniszterelnök programnyilatkozatából kiténik, legalább is homályos célzásokot tett a miniszterelnök arra, hogy a klotúr behozatala és az ex-lex választások elől nem idegenkedik. Ilyen törekvések hallatára okvetlenül a harcba kell állani mindenkinek. Az ellenzék legfőbb fegyverének, a szólásszabadság elkobzásáról van szó. Ezt pedig tetlenül nézni nem lehet. (Zajos helyeslés a baloldalon.) Az ellenzék ez ellen fog küzdeni és nem fogja megengedni, hogy ily törvénytelenség kiviteltre kerüljön. (Zajos helyeslés.)

Sréter Alfréd: Ki akar ilyesmit? Adjanak indemnit.

Nessi Pál: A miniszterelnök és azok, akik támogatják. Adják meg a magyar nyelvet a hadseregnek és akkor indemnit és mást is kap a kormány. A tuloldali képviselők azonban nem akarják a magyar nyelvet. (Zajos helyeslés a baloldalon. Ellenmondás

a jobboldalon.) Nem tudja, mit fognak majd a választók ehhez az álláshozhoz szólni. Nem hiszi, hogy a választó közönség helyeselhetné a többség magatartását.

Sréter Alfréd: Bizza azt a választókra!

Nessi Pál: A közbeszóló képviselő sem akarja a magyar nyelvet.

Sréter Alfréd: Ilyen bolondot én nem mondhatok. (Zajos taps a baloldalon.)

Nessi Pál: Örül a közbeszólásnak. Hosszasan foglalkozik Tomasich horvát miniszterrel. Ennek kinevezésével is arculcsapás érte a nemzetet és a miniszterelnök nagy hibát követett el. (Zajos ellenmondás a jobboldalon.)

Makkai Zsigmond: Nekünk csak fáj, de önöknek szégyen Khuen-Héderváry!

Nessi Pál: Meg van győződve, hogy az ellenzék küzdelme sikerrel fog járni. Nem fogadja el a miniszterelnök programnyilatkozatát és egy bizalmatlanságot képező határozati javaslatot nyújt be. (Zajos éljenzés a baloldalon, szónokot számosan üdvözl.)

Sréter Alfréd: Személyes kérdésben felel Nessinek.

Lovász Márton: Kéri beszéde holnapra halasztását. (A Ház hozzájárul.)

Elnök: Megállapítja a holnapi ülés napirendjét és az ülést háromnegyed 2 órakor berekeszti.

TÁVIRATOK.

Az angol haderő.

London, jul. 21. (Felsőház.) A kormány azon javaslatának tárgyalásánál, hogy 25.000 főnyi csapatot tartanak vissza Dél-Afrikában, kijelenti *Earl of Hardwick*; hadügyminiszteriumi államtitkár, hogy ezen csapatok felét India rendelkezésére tartják fenn. Háború kitörése esetére India jelenleg való hadereje nem elegendő s a kormány nem állhat jót az Angliából Indiába való segélycsapatok küldetéséért. Az egyetlen mód az volna, ha nem akarják a délafrikai haderőt fentartani, hogy szaporítanak Indiának állandó haderejét. Dewonshire hercege kifejti, hogy Anglia nem hagyhatja figyelmen kívül azon faktumot, hogy Oroszország és Afghanistan most egymással határosak, sem azon körülményt, hogy fejlődött Oroszországnak összeköttetése, határa és katonai bázisa között. A kormány nem szándéka új terhet róni India költségvetésére, amíg nem jut tudomására az indiai kormánynak ez irányban való felfogása. A kormány javaslata szerinte Indiát oly teher alól menti fel, melyet különben viselnie kellene.

A venezuelai kérdés.

New-York, jul. 21. Egy Soledadból érkezett távirat szerint venezuelai hadihajók a ciudadbolivari kormányépületre lövöldöztek, melyet felkelők szállottak meg, mire aztán általános támadás következett. A kormány csapatai eközben 100 embert vesztettek. A felkelőknek mintegy 200 hallottjuk volt.

Dögvész.

Sidney, jul. 21. A benszülöttek között Pam közelében (Uj-Kaledónia) járvány ütött ki, melyet dögvésznek tartanak. Ezideig 25 halálesetet állapítottak meg, azonban fehérbőrű még nem esett a betegségbe.

VIDÉK ÉS KÖZIGAZGATÁS.

— Ünnepezt főispán. Győről jelentik: *Laszberg* főispán tiszteletére tegnap bankettet rendeztek abból az alkalomból, hogy a város és a megye érzelmeinek kifejezést adott a minap, midőn a győri küldöttséget a miniszterelnök elé vezette. Mintegy százan gyültek össze a város és megye előkelőségi közül, köztük legtöbben a küldöttség tagjai.

Szatmár város kölcsöne. Szatmárról írják: A város adósságainak konvertálására nemrég szerződést kötött a Jelzalog Hitelbankkal. A szerződést a közgyűlés tudomásul vette és jóváhagyás végett elküldötte a belügyminiszternek, Most érkezett meg a miniszter leirata, amelyben tudatja, hogy a város kölcsönének konvertálását nem hagyja jóvá.

Kanadába kicsalt magyarok.

Budapest, július 21.

Magyarországé immár az a szomorú dicsőség, hogy második helyen áll azok között az országok között, melyekből legtöbben vándorolnak ki. Sok egyéb, már ismeretes ok között, melynek: a megélhetés gondja, a nagy állami terhek, közigazgatásunk hibái, a politikai helyzet, uzsora stb., nagy oka ennek a csábítgatás is a kivándorlásra.

A csábító szó még azokhoz is elér, akiknek a kivándorlás egyáltalán nem volt szándékukban, de akikre a csábítgatató levelekben élénk színekkel ecsetelt jó mód és szép kilátások gyorsan erőt vesznek. Mikor azután a szegény, megtévesztett ember, aki a kivándorlásra szánja el magát, mindenét eladva, nagy reményekkel ér az ígért földére, Amerikába, akkor látja, hogy csekély vagyonszáját az utazásra költve, semmi nélkül van — idegen földön. Csalódása rettenetes.

A napokban is öt szerencsétlen ember, névszerint: *Keresztessy József*, *Bartha Imre*, *Árgyilán János*, *Misoviczki Péter* és *Vajda János* panaszos levelet küldöttek az *Országos Nemzeti Szövetséghez* Kanadából, az assinibói «Kaposvár Eszterházi magyar telep»-ről.

Ezek az emberek is engedve a nagyhangú ígéreteknek, csábítgatásoknak, mindenüket pénzzé téve, az ottani pap hívására Kanadába vándoroltak. Kanadába érve azután látták, hogy rutul rászédtek őket s hiába fordultak a lelketlen paphoz, sem munkát, sem más segítséget nem kaptak. Haza nem jöhetnek, mert pénzüket elfogyott s most a legnagyobb nyomorral küzdve, az éhenhalásnak néznek elébe. Levelüket különben itt adjuk szószerint közre:

Winnipeg, Man. 1903. június hó 22-én. Kanada.

Az Országos Nemzeti Szövetség Igazgató-Elnökségének
Budapest.

Mint Kanadába kivándorolt magyarok azzal a kérelemmel fordulunk az igen tisztelt Igazgató-Elnökséghez, hogy panasznunkat meghallgatni s azt mások okulására egyik budapesti napilapban közzé tenni sziveskedjék, hogy azt az összes hazai lapok körözve, megóvják a többi esetleg kivándorolni óhajtó honfitársainkat J. Woodcuter Kanadának assinibói tartományában a kaposvári Eszterházi telepen levő római katolikus lelkész lelkiismeretlen emberkereskedése ellen.

Mi alant írottak, mivel az amerikai helyzettel nem voltunk tisztában, utasításért fordultunk a kaposvári főplebános urhoz, mit hirdetései folytán ajánlott Irtá levelében, hogy jöjjünk családostól, itten sok pénzt lehet keresni, egy embernek havi fizetést 50 forinttól 80 forintig, teljes ellátást, napi bért pedig 5 forinttól 6 forintig és teljes ellátást fog biztosítani s intézkedni fog a kanadai kormánynál, hogy mikor megérkezünk, teljes ellátásban és munkában részesüljünk. Mindezek dacára mi családunkat otthon hagyva, egyedül jöttünk, mint családfelek, miután kis jóságunkat pénzzé tettük s mikor megerkezettünk, nem csak a biztosított ellátás, de még nagy fáradtsággal, sok utánjárás közepett munkát se kaptunk, mi, ha tovább is így fog tartani, az éhenhalásnak nézünk elébe.

Volt köztünk olyan ember, ki szorult helyzetében segítségért, munkáért fordult a plebános urhoz, de nem hogy munkát és segítséget, illetőleg segélyt nyújtott volna, hanem egyszerűen vállvonogatva elutasította.

Most e szorult helyzetünkben mennénk haza is, de mivel odahaza jóságunkat már pénzzé tettük ide való utazásunkra, pénzt hazuról nem várhatunk és itten is munka nélkül nem élhetünk, így kénytelenek leszünk pénz és kenyér nélkül bizonytalan helyre gyalog tovább menni. Kérésünket megismételve, vagyunk hazafias üdvözléssel: *Árgyilán János* s. k., *Vajda János* s. k., *Misoviczki Péter* s. k. Szatmár-Udvári, *Keresztessy József* s. k. Érmihályfalva, Biharmegye, *Bartha Imre* s. k. Berend, Szatmármegye.

A levelükhöz mellékeltek egy kivándorlásra csábító levelet is, melyet Woodcuter J. assinibói kaposvári plebános intézett egyikükhöz.

A tanulságos levél, mely rossz magyarsággal van írva, betűszerint így szól:

Rev. F. Woodcutter, Kaposvár, Assa, Kanada, Feb. 25-én 1903. Argyilán János urnak, Szatmár-Udvari.

Becses levelére válaszolva, adok a kívánt felvilágosítást Canadaról. Mondhatok hogy Canada igen jó ország, de kivált a szegény embernek való, mivel hogy itten az ember sok pénzt kereshet és nagyon olcsón élhet.

Itten adnak annak, aki a gazdálkodásnál dolgozik, egy hónapra a nyári időben 50 forinttól 85-ig, teljes ellátással, vagy aki egy esztendőre beáll, kap 500 forintig, teljes ellátással együtt. És ahhoz nem szükséges, hogy az ember tudjon az itt való nyelvet vagy az itt levő szokásokat a dologban: Ami itt kell, az a jó akarat hogy akarjon az ember dolgozni, mert az nem ide való aki csak parancsolni akar de nem dolgozni.

Legjobb ha fog települni a magyar telepeken, és fognak magának aztat mondani majd ha Winnipegbe ér, ott vannak a kormányi emberek akik szívesen és ingyen adnak mindenféle felvilágosítást akar milyen telepek felől. Legjobb ha indul onnét Április elein, s tanácsolnak hogy jöjjön inkább a családjával, mert bajosabb az asszonyoknak utazni, mikor a férfi nincs velek.

Már itt közel nincs most föld, de én már a kormánytól kaptam engedélyt, hogy masútt telepedjenek a magyarok, ott van 400 föld a részükre letartva, ott csak magyar telepedhet. Majd Winnipegben megmondják azt, hogy hol van. Igen könnyű itt munkát kapni, azért nem kell az embernek busulni, hogy munkát nem talál. A kijövetel tekintetében a legjobb kitanítást kap a kiszalítással foglalkozó ügynöktől. Ezért azt a tanácsot adok, írjon e cimbe az amelyről levelborítékot e levelembe teszek. E címűt oly utasítást fog kapni, melyet ha betartja, biztosan ide fog jönni. Erre jobban utaznak Magyarországból mint Hamburg felé, és én mar régen evvel a társulattal ismeretségben vagyok, és ők fognak irni, hogy mikor kell indulni és mennyibe kerül az utiköltség.

Én a tarsulatnak fogok küldeni a címét. A jegyeket kell kérni «Rotterdamtől Winnipegig.» A legjobb idő mint mondom fejjebb, Április elein indulni.

Azonak akiknek pénze nincsen, aztat tanácsolom, hogy jöjjön vagy a családifő, vagy valami nagy fiu a családból, az ennyit kereshet itten egy nyáron, ha akar dolgozni, hogy az után való esztendőben az egész családját kihozhat. Így tettek többen és igen jónak találtak.

Ezt a levelemet nem küldöm innét egyenesen dekkerülő uton mert az ottani kormány elfogja az én leveleimet ha tudja hogy innét jönn a levél, mert nem akar hogy a nép kivándoroljon.

Iriának nekem majd az ellőt hogy indulni fognak és akkor én fogok a kormányt értesíteni hogy adjon minden segítséget a mire lesz szükség.

Ha még egyébfélő felvilágosítás kell, csak irjanak nekem én szívesen fogok adni. Tisztelettel maradok Re Woodcutter Plébános. s. k.

Igy a levél. Igy szerzik nálunk a kivándorlókat. Ehhez még megemlítjük, hogy a kanadai magyar-osztrák konzul hivatalosan tudatta a hatóságokkal, hogy a Kanadába való kivándorlásról, amely annyi embernek elpusztulását, romlását okozza, világosítsák föl a népet. Nincs mit keresni és csak nyomorogni mennek azok Kanadába, akik legalább kétezer forint készpénzt nem visznek s ha pénzüik van is, de nem tudnak angolul, nem szorgalmasak és nehéz munkát nem bírnak, Kanadában csak az áll meg a lábán, aki bírja a terhes munkát: képes reggeltől estig dolgozni, ért a föld okszerű megmunkálásához. Akik sem pénzzel, sem az erényekkel, tudással nem rendelkeznek, azokra hallatlan inség vár s a konzulnak csak egyetlen, de igaz szívből való tanácsa az: *ne menjen a pénztelen ember Kanadába.*

A legfőbb ideje már annak, hogy a lelketlen emberkereskedők üzelmeinek meggátlására mindent elkövessünk.

A józan magyar néppel pedig értessük meg, hogy ha a gyors meggazdagodás helyett ember-

fölötti fáradság mellett koldusbotra akar jutni, vagy éhen akar halni, akkor csak adjon tul mindenén, a mije van, siessen keserves szerzeményét vagy örökségét a kivándorlási ügynökökkel megosztani, a vasutaknak és hajóvállalatoknak juttatni, a tálban levő sült verebet itthon hagyva, az Amerikában repülő tuzok után futkosni és — vándoroljon ki!

NAPIHIREK.

Budapest, július 21.

— (Időjárás.) A nyugati magas nyomás az Alpe-sekig nyomulva, megerősödött. Keleten pedig súlyyult a barometer. Európában az idő hűvösebb lett és sok helyütt voltak esők. Zivatarokat a nyugati államokból jelentettek. Hazánkban a nagy hőséget és derült időjárást éjjel nyugat felől borulás és zivataros esők váltották fel, mely az ország nyugati felében a hőmérsékletet is jelentékenyen süllyesztették. Az eső mennyisége a Dunántul, hol ma reggel is esik, 8 fok. Az ország keleti felében azonban ma még derült az idő és a hőmérséklet is igen nagy. Temesvárról jelentik, hogy tegnap a nagy meleg következtében emberek estek össze az utcákon és Csákova környékén délután 12 óra 40 perckor elég erős földrengést éreztek. Jégeső jelentés nem érkezett.

Jóslat:

További hőszűlyedés mellett tulnyomóan borult idő várható, sok helyütt esővel vagy zivatarral. Hőmérséklet 16-8 C. fok.

— (A király egy jótékonyági együletnek.) Ő Felsége a *Gyermekbarát* budapesti jótékonyági egyület részére 1903—1907-ig terjedő öt évre, évi kétezer koronás részletekben fizetendő tizezer korona további segélyt magánpénztárából adományozott.

— (József főherceg Buziásán.) Buziásról jelentik nekünk: József főherceg, a honvédség főparancsnoka tegnap Buziásra érkezett, hogy az 5., 6., 7. és 8. honvédségvezred felett szemlét tartson. A főherceget a vármegye képviselőjében dr. Molnár Viktor főispán fogadta, aki Joannovich Sándor főjegyző kíséretében tegnap délelőtt ideérkezett. A buziai járás képviselőjében Unger József járási főszolgabíró jelent meg. József főherceg a szívélves fogadtatást köszönve, sokáig beszélgetett dr. Molnár Viktor főispánnal, majd a «Nagyszálló»-ban szállt meg. A főherceg, aki pompás szinben van, ma a Buziás környékén gyakorlatozó honvédsapatok fölött tart szemlét, ahol Szilas és Niczkfalva községek közt harcserű lögyakorlatok tartatnak. A Buziásán adandó dísz-ebédre a polgári notabilitások közül hivatalosak: Dr. Molnár Viktor főispán, Joannovich Sándor megyei főjegyző, Szűry Kálmán kir. tanácsos, közalap. ker. főtiszt, dr. Szabó Dávid jogügyi tanácsos, Unger József főszolgabíró, Horváth Jenő járásbíró, Kubitsék János plebános-esperes, Pépa János fő-esperes és Hellner Armand tb. megyei főügyész. József főherceg szerdán 5 óra 52 perckor induló vonattal hagyja el Buziást.

— (A cári pár bucsujárása.) Szentpétervárról jelentik: Elhatározott dolog, hogy a cári pár részt vesz azon a niszu-j-nowgorodi ünnepségen, melyen *Serafim-Szarowot* szentté avatják. Az ünnepségek július 28-án kezdődnek, a cári pár augusztus 2-án érkezik vissza Szentpétervárra.

— (Az új tarack-ágyuk kipróbálása.) Neumarkt-ból, Galiciából jelentik a *Slovopolskie*-nek, hogy az e hó 26-án, 27-én és 28-án tartandó tüzérségi gyakorlatokon fogják az új tarackokat kipróbálni. E célból Neumarktban 60.000 korona költséggel erődöt építenek. A gyakorlatokra a hadügyminiszter és a vezérkari főnök is Neumarktba érkeznek.

— (Az almádi Kossuth-szobor.) Almádiról írják, hogy az almádi Kossuth-szoborbizottság Óvári Ferenc dr. országgyűlési képviselő elnöklésével legutóbb tartott ülésén Holló Barnabás 3000 koronás Kossuth-szoborát vásárolta meg s megrendelte a szobor talapzatát 240 centiméter magas almádi vörösköböl. A szobor leleplezése, mint már jeleztük, augusztus 23-án, vasárnap lesz, amely alkalommal Eötvös Károly országgyűlési képviselő fogja az ünnepi beszédet mondani s Kossuth Ferenc is ott lesz a szobor-leleplezés ünnepén.

— (Katonák céllövése.) A budapesti helyőrség tisztjeinek rendes évi céllövését tegnap délelőtt tartották meg a Buda-Eörs és Tétény közötti katonai lövőházban. A céllövésen megjelentek a negyedik hadtest és a fővárosi honvédség tisztjei csaknem teljes számban, sok főrangú katonatiszt és Lobkowitz Rudolf herceg hadtestparancsnok is. József Ágost főherceg megjelenését is várták, de a főherceg látogatása elmaradt. A verseny kiválóan sikerült s a tisztek szép tanujelét adták tudásuknak a céllövésben, mely a mai stratégiai műveleteknek egyik főfeltétele. A céllövés reggeli kilenc órakor kezdődött, amikor a katonazenekar megszólalt s jelezte Lobkowitz Rudolf herceg érkezését, aki Koller vezérkari ezredes, Schneller, Minarelli, Schneider, Sarányi, Ludmann, Melczér és Leitner tábornokok kíséretében kocsin jött a versenyre. A versenyzők ismétlőfegyverrel és forgópisztollyal lőttek négy céltáblára két-két lövésre. A versenyre díjat küldött József főherceg, egy értékes aranyórát, melyre neve gyémánttal volt kirakva. Ez volt az ismétlőfegyverlövés első díja. A második díjat Lobkowitz Rudolf hadtestparancsnok adta, szintén egy gyémántos aranyórát, de ezenkívül még tömérdek apróbb díjat is tűzött ki a céllövés nyertesének. A fegyverlövés harmadik jutalmát a helyőrség tisztikara tüzte ki. A pisztollyövés első díja a magyar királyi honvédelmi miniszterium ajándéka volt, egy értékes aranyóra láncsal, a második díj pedig Lobkowitz Rudolf hercegé. A pisztollyövésre is igen sok kisebb díj volt kitűzve. Jóval elmúlt dél, mikor az utolsó lövés dördült el a lövőházban s a versenyző tistek beadták versenylapjaikat. A nyerteseknek Lobkowitz Rudolf herceg maga osztotta ki a díjakat. A fegyverlövésben az első díjat kapta Albrecht 44. gyalogezredbeli kapitány, a másodikat Naber 23. gyalogezredbeli hadnagy, a harmadikat pedig Weigert 44. gyalogezredbeli hadnagy nyerte el. A forgópisztollyal való lövésben az első díjat Coudenhove gróf 3. bosnyák-gyalogezredbeli kapitány, a másodikat Gaksch 86. gyalogezredbeli kapitány, a harmadikat pedig Czenek 69. gyalogezredbeli főhadnagy nyerte el. Felűnő, hogy a honvédség tisztjei közül talán csak ketten vagy hárman nyertek kisebb díjakat.

— (A Duna apadása.) A Duna és mellékfolyói, apadásnak indulva, rendes medrökbe tértek. Veszedelem most már sehol nincsen s a veszélyeztetett helyekről, főleg a Vág mentéről a védelem ellátására kirendelt utászszázadot visszavonták. Az árvízvédelem körül különösen Szabojtha főhadnagy tűntette ki magát, aki több embert mentett meg a vízbefulástól. A folyammérnöki hivatal jelentése szerint Budapest a víz magassága 34 centiméternyi apadás mellett 362 centiméter s a hőfok 18. Az alsó Duna-szakaszon szintén megszűnt a veszedelem.

— (A Bonmartini-gyilkosság.) Bolognából jelentik: A Bonmartini-féle szenzációs gyilkossági pörben érdekes fordulatot jelent az a levél, melyet Sechi orvos intézett Bonmartini grófnéhoz s melyet a vizsgálóbíró talált a Murri-féle villában. A levélben azt írja Sechi doktor a grófnénak, hogy a mérgek, melyeket Lipesében vásárolt, minő hatással vannak a szervezetre, mindamelllett nem tanácsolja a grófnénak, hogy a mérgekkel öljék meg a grófot, mert az nyomokat hagy hátra a szervezetben. Később egy erősen ható mérget adott át Sechi Tullio Murri-nak, melyet 1902-ben vásárolt Lipesében, amikor Bonmartini grófnéval ott járt. De a mérget átadásánál is lebeszélte Murrit a gyilkosság elkövetéséről.

— (A tüzoltó-szövetség gyűlése.) A magyarországi tüzoltó-szövetség tegnap Budapesten dr. Óváry Ferenc országgyűlési képviselő elnöklése alatt közgyűlést tartott. A közgyűlés a jövő évre Budapestre összehívott nemzetközi tüzoltó kongresszus előkészítésére végrehajtó-bizottságot küldött ki s meghallgatta és köszönettel fogadta Széchényi Viktornak a napokban Londonban megtartott nemzetközi tüzrendészeti kongresszusról szóló terjedelmes jelentését.

— (Gyászrovat.) Gróf Kinsky Mária az alsóausztriai Tresdorfban hetvenhét éves korában meghalt. Hat gyermeke közül a legifjabb, Jenő gróf, Pálmay Ilka férje.

— (A zsidó is ember.) Nagymaroson, ebben a dunaparti sváb községben, mint ismeretes, felette sok familia nyaral fővárosunk lipótvárosi részéből. Miután pedig a lipótvárosiak a többgyermekrendszer hívei, akár a csirkék, úgy szaladgálnak a poros utcákon az elegánsan kicicomázott Árpádok, Atillák, Bendzsguzok, Dalók és Számik. A sváb gyermekek persze, akik meztelábasan, nagyon is hiányos öltözékben rendeznek versenyfutásokat, bukfencezéseket és egyéb játékokat, alapos irigységgel tekintenek a gondosan fésült s cipőben járó urfiakra, akikre éberren figyel a peszra vagy a nevelő ur. És így nincsenek is barátságban. A sváb gyerek, ha akkora is mint az öklöm, lemondana még tán az üdvösségről is, ha ékes sváb nyelven oda nem kiálthatná:

— Zsidó, zsidó . . .

A kis Árpád persze mi mást tehet, visszavágja:

— Sváb, sváb . . .

Igy folyik a küzdelem az utcáson, reggeltől estig, amíg leszáll az alkony és a háborus felek nyugovóra térnek, kipihenni a nap fáradalmait. Azonban úgy látszik, mégis a «sváb»-ok voltak túlsúlyban. Az ellenpárti papák és mamák ugyanis panaszt panaszra tettek az előjáráságon, úgy, hogy Nagymaros községe erélyes intézkedésre határozta magát. Ennek eredménye az lett, hogy a kisbíró, nyakában a hatalmi jelvényével: a dobbal bejárta tegnap az utcákat s ékes dobszó kíséretében mindenütt kidobolta, amint illik:

«Adatik tudtára mindenkinek, hogy tilos a gyermekeknek a nyaralók fiait «zsidó, zsidó» megszólítással csufolni. A szülők erre szigorúan oktassák ki gyermekeiket, mert utóvégre a zsidó is csak ember . . .»

A legérdekesebb pedig a dologban az, hogy ez a mulatságos eset szóról-szóra így történt Nagymaroson.

— (Regény a trónon.) Szenzációkban gazdag korunkban rövid idő óta igen gyakoriak az olyan meglepetések, amelyek a trónok misztikus köréből pattannak ki, nagy csodálkozására az egész világnak. Most ismét igen titokzatos regényről szólnak. Ez alkalommal a svéd királyi udvarban. Nagyon rejtélyes a hír, mely onnan kiszivárgott s oly burkolt alakban terjed, hogy valaképpen csupa kombináció adja meg csak a formáját. Egy fiatal tiszt, Bernadotte a regény hőse, akinek nevét óvatossággal titkolózással emlegetik Stockholmban a királyné nevével kapcsolatban. Abból indult ki a pletyka, hogy a fiatal Bernadotte nőül akar; a királyné pedig mindent elkövet, hogy ezt a házasságot megakadályozza. Hogy miért viseli ennyire a szívén a királyné ennek a házasságnak meg nem történését, azt a diszkrétció csak sejtetni engedi. Mondják, hogy a király és királyné közt éles jelenet is volt. Talán néhány nap múlva pozitív adatok is kerülnek napvilágra ebben az érdekes históriában.

— (A honvédség köréből.) Ö Felső Eckenberger György ezredesnek, a pécsi 8. honvédhuszár ezred parancsnokának, ezredénél létszám felett való vezetése mellett, a 4. honvéd lovasdandár parancsnokság ideiglenes vezetésével való megbízását elrendelte és báró Bothmer Béla kassai 5. honvédhuszár ezredbeli alezredest, a pécsi 8. honvédhuszár ezred parancsnokává kinevezte.

— (Az alföldi népszanatórium.) Gyuláról írják, hogy az alföldi népszanatórium, melyet a Békésmegyei József főherceg szanatórium-egyesület szegénysorsu tudóvész betegek részére fog létesíteni, ismét egy lépéssel közeledett a megvalósulás felé. Az ügy lelkes vezére, Lukács György békésmegyei főispán a napokban tartott helyszíni szemlét Czigler Győző műegyetemi tanárral és dr. Kulhy Dezsővel, a budapesti Erzsébet-szanatórium igazgató-őrvoszával a gyulai városerdőben. Ebből az erdőből ugyanis 80 hold fásított területet Gyula város ingyen felajánlott a szanatórium céljára. A szakértők a helyet minden tekintetben megfelelőnek találták. A szanatóriumot, amely Czigler Győző tervei szerint épül, egyelőre száz beteg számára rendezik be egyszerűen, de a legmesszebbmenő követelményeknek megfelelően.

— (Tűz.) Az Igló mellett levő Porácson e hó 19-én állítólag gyújtogatás következtében tűz ütött ki, mely csakhamar tizenöt házat, számos mellék és gazdasági épületet hamvasztott el. A kár meghaladja a 60.000 koronát.

— (Kalapos lovak.) Abban a nagy hőségben, mely most három napon át uralkodott Budapesten, sokat szenvedtek a lovak is. Különösen a bérkocsik állomáshelyein, ahol a szegény állatok fejüket lecsüggesztve, álltak a forró, tűző napfényben. Akadtak irgalmas lelkű kocsisok, akik megszánták a lovakat a szenvedésben és védelmül a nap heve ellen valami kalapfélélt tettek az állat fejére. Kissé bizarr látvány volt, de Párisban és Berlinben már évek óta megvan ez a lödvat, amely most, úgy látszik, el fog terjedni Budapesten is. Egy érdekes kereskedő kirakatában, a Kerepesi-úton, már láthatók is ilyen kalapok, melyekre rá van írva:

«Kalapok a lovak számára.»

Tekintettel arra, hogy egy ilyen kalap ára mindössze harminc krajcár, valószínű, hogy csakhamar sok ilyen kalap lesz forgalomban. Az állatvédő-egyesület egyébként azzal a kérelemmel fordult a főkapitánysághoz, rendelje el, hogy a nyári forró napok alatt a bérkocsisok tereljék fogataikat az árnyékos oldalra annak az utcának, melyen az állomáshely van, vagy pedig, ha mind a két oldal napos, köteleztesse valamilyen módon arra, hogy a nap heve ellen megvédjék az állatokat.

— (Agyonszurt mázolósegéd.) Az éjszaka gyilkosság történt a fővárosban. Egy mulató társaság agyonszurt egy mázolósegédet, aki együtt mulatott velük. A meggyilkolt legény Patonai István budapesti születésű, husz éves mázolósegéd, aki anyjával a Bérkocsis-utca 25. számú házban lakott. Az este kilenc órakor éppen le akart feküdni, amikor felkereste a barátnője, Gubricz Erzsébet és elhívta a Bérkocsis-utca 29. számú Vanek-féle vendéglőbe, ahol Patonainak több barátja mulatott. Ott voltak: Máli Rezső, Ontó György, Tancsics Géza, Hirschek Gyula, Csapó Imre, Kreis Gusztáv és Krasovics Gyula iparossegédek. Patonai együtt mulatott velük egy óráig. Alig hagyták azonban el a korsómát, a mulató kompánia öszszeverekedett. Közben a bicskák is előkerültek és a részeg emberek egyike Patonait a balcombján szurta. Patonai összeesett, amire a társaság széjjel szaladt. Szatmári Mihály rendőr találta meg Patonait nagy vértócsában, eszméletlenül. Nyomban értesítette a mentőket, akik mire kiértek, a szerencsétlen már elvérzett. A rendőrség még az éjszaka kihallgatta az egész mulató társaságot, de mindenki tagadta, hogy ő szurta volna meg Patonait. Patonai holttestét a törvényszéki orvostani intézetbe vitték.

— (Dunába fult kis fiú.) Tegnap délután az összekötő vasúti hid mellett a Dunában egy 8–10 évesnek látszó kis fiú furdót. Közben a víz alá merült és mielőtt még segítségére siethettek, belefult. Az utána evező hajósok csak a holttestét fogták ki, amelyet a törvényszéki orvostani intézetbe vittek. A Dunába fult kis fiúról a rendőrség csak annyit tud, hogy Schmidt Pál a neve.

— (Öngyilkos lelkész.) Nem mindennapi eset és mélységes logikum van benne, ha az egyház szolgája, akinek erősíteni kell csüggedő embertársainak lelkiéletét, maga is annyira megtévedt, hogy önkézeletet végt életének. Ilyen eset történt Bese községben. Az odaváló evangélikus lelkész, Paul Ferenc a minap borotválva elmetszette a torkát s elvérzés következtében meghalt. Gyógyíthatatlan szembaja miatt való elkeseredése kergette az öngyilkosságra a hetven esztendőes lelképásztort.

— (Sztrájk Aninán.) A magyar-osztrák államasuttársaság aninai vashámoraiban hétfőn négyszáz vasöntő munkás közül háromszáz sztrájkba lépett. Mint Anináról jelentik, a tegnapi nap folyamán a sztrájk tovább terjedt. Az öntő- és a hengergyár munkásai után a szeszgyár és a javítóműhely munkásai is sztrájkba léptek. Ez idő szerint az összes sztrájkolók száma ezernégy száz, azonban valószínű, hogy az összes bányászok is abbahagyják a munkát.

Anináról jelentik: Molsidlovsky főszolgabíró ma sürgönyileg értesítette Eisner temesvári iparfelügyelőt, hogy a sztrájkolók száma már meghaladja az ezernyolcszázat. Az iparfelügyelő a kereskedelmi miniszteriumtól kiküldöttet kért, kinek megérkezésekor Aninára jön békéltetni. A munkások azért, hogy

a munkát hat órakor kezdjék meg, magasabb bért követelnek.

— (Gyilkosság a rossz leves miatt.) Tegnap a Zuglóban Ihász Ferenc napszámos agyonlőtte a feleségét, mert az ebédnél nem volt jó a leves meg a feketekávé. A Zuglóban levő Úv-utca 3. számú házban lakott Ihász Ferenc a feleségével. A hatvanéves esztendőes ember valamikor jó módú bognármester volt, de elszegényedett s napszámos lett belőle. Romlásáért a feleségét okozta s nap-nap után veszekedett vele. Tegnap az ebédnél ültek, amikor egyszerre szidni kezdte a feleségét, mert nem készített jó levest. Majd lecsillapodott s tovább evett. A feketekávé se ízlett neki s újra ráförmedt az asszonyra. Ez se maradt szólanul. Visszafelé s erre a férj dühösen ugrott fel helyéről. Forgópisztolyához nyúlt s kétszer rálőtt hitvesére, aki eszméletlenül terült el a földön. A lövés zajára a házbeliék a lakásba rontottak s ártalmatlanná akarták tenni a dühöngő embert. De ez nem sikerült mindjárt. Ihász kirohant az utcára s több lövést tett üldözőire. Szerencsére egyik sem talált. Hosszas üldözés után elfogták a gyilkost s bevitték a főkapitányságra, ahol letartóztatták. Feleségét a Rókusba szállították, ahol még a délután folyamán meghalt.

— (Női gyászruhák.) Gyászestek alkalmával ajánljuk Horváth és Halász női gyászruha készítő vállalatát Budapest, IV., Váci-utca 26., Zsibárus-utca sarok, hol gyászruhák 4 óra alatt készülnek. Vidéki megrendelésnél sürgönyileg beküldendő a mellbőség és aljhossza.

SZÍNHÁZ.

* A fővárosi nyári szinkör. Az Éjjeli menedékhely idegítő komor képei után, a budai szinkör közönségének szinte jól esett egy kis vidám hangulat, amit az aréna lelkes igazgatója szerzett azáltal, hogy Bisson és Hennequin bohozatát, az Uffundlandit elevenítette fel hétfőn este. A különben elmesés, de megkopott bohóság sikerét nagyban elősegítette Medgyaszay Vilma a Vigszínház színiiskolájának most végzett növendéke temperamentumos játékával.

SPORT.

× Atlétikai és kerékpáros-verseny. A Magyar Uszó-Egyesület tegnap délután negyedfél órakor jól sikerült versenyt rendezett a csömöri-uti millenáris versenypályán. A versenyeket a rendező egyesület tíz éves fennállásának emlékére rendezte. Az atlétikai versenyek közül a legérdekesebb volt a fél angol mériföldes egyesületi csapatverseny. Ebben győztes lett a Magyar Uszó-Egyesület 17 ponttal, második volt a Magyar Atlétikai Klub 19 ponttal. A kerékpáros-versenyek között a jubileumi emlékverseny érdekelte legjobban a közönséget. E verseny győztese Posszert János (M. U. E.) volt Frisch Márton (F. K. E.) és Herczeg Béla (M. U. E.) előtt.

TÖRVÉNYSZÉKI CSARNOK.

— Halálra ítélt huszár. Sopronból telegrafálják, hogy az oda való hadbíróság a Szombathelyen állomásozó huszárezred egyik közlegényét kötél általi halálra ítélte.

— A károlyvárosi tüntetők. A zágrábi törvényszék most ült törvényt a károlyvárosi tüntetők fölött s tizennégy vádlottat nyilvános erőszak büntetéseért 1–8 hónapi börtönrre ítélte. Az ügyész megnyugodott az ítéletben.

— A rabiátus kőfaragó. Tankó András zalabáni kőfaragónak valamelyes baja támadt a polgári hatósággal, úgy, hogy lefoglalták kevés holmiját. E felett Tankó annyira dühös lett, hogy mostoha anyját, Kovács Zsófiát, kit a per elvesztésével okolt a lefoglalás után, tíz hatalmas késszurással megölte. A szegény hatvanöt éves asszony hiába védekezett. Rabiátus mostoha fia, mikor megtudta, hogy holmiját lefoglalták, váltig kiáltotta:

— Meghalsz, vén szípirtyó, most meghalsz.

A nagy kegyetlenséggel véghez vitt gyilkosság után Tankót letartóztatták s a cinikus ember nem is mentette eljárását, amelyért a komáromi esküdtbíróság 15 évi fegyházzal sújtotta. A Kuria szüneti

tanácsa ma foglalkozott a benyújtott semmisségi panaszokkal, melyeket Thassy Pál koronaügyész helyettes indítványára elutasított s így az esküdtbíróság ítéletét helybenhagyta.

== Egy párbaj epilógusa. Székelyudvarhelyről írják: Március 15-én történt, hogy Kirner Jenő cs. és kir. főhadnagy a székelységről és Székelyudvarhely város tanácsáról igen sértő nyilatkozatot tett ifj. Solymossy Lajos városi főszámvevő előtt. Solymossy erősen rendreutasította a főhadnagy urat s eltávolította hivatali szobájából. Kirner erre provokáltatta a főszámvevőt. A segédek kardpárbajban állapodtak meg, melyet a felek március 17-ikén vettek meg. A párbajban Kirner főhadnagy a homlokot, balarcot, orrot és alsókart végigmetsző vágást kapott, míg Solymossy egy lényegtelen karcollással került ki. Kirnert, ki óriási vérvetést szenvedett, eszméletlenül szállították a kórházba. Sebét negyven öltéssel varta össze az orvos. Solymossy ellen nyomban a párbaj után feljelentés érkezett s így az ügyesség a vizsgálatot kénytelen volt megindítani. Az ügy főtárgyalása tegnap volt. A tárgyaláson csak Solymossy és segédei jelentek meg, míg Kirner főhadnagy, kit felgyógyulása után nyomban Besztercére helyezték át, távolmaradt. A törvényszék rövid tanácskozás után Solymossyt csakis három napi államfogházra ítélte.

NYILTTÉR.*

Dadogást és minden beszédhibát sikeresen gyógyít SOLT LAJOS tanfolyama. Budapest, V., Báthory-utca 20. szám. Fölvétel 12—1-g.

* E rovat alatt közlöttékért nem vállal felelősséget a Szerk.

KÖZGAZDASÁG.

Nagy baromfi kiállítás Aradon. A baromfi-tenyésztők országos egyesülete karöltve az aradvármegyei gazdasági egyesülettel november 8—10-ig terjedő időben Aradon országos gazdasági és sport baromfi-kiállítást és vásárt rendez. A kiállítás díszelnöke: Gróf Zselénski Róbert. Kiállítási elnökök: Gróf Teleki Józsefné, monyorói Urbán Iván főispán. Rendező bizottsági elnökök Pirkner János és Vásárhelyi László. 4 emléktárgy 100—100 korona értékben, egy 200 koronás Orpingtonij, 20 arany, 30 ezüst és 40 bronzérem s pénzdíjak.

A német gazdatanács munkaterve. A német birodalom gazdasági intézményeinek előkészítése és szervezésében oly nagy szerepet játszó nemzetgazdatanács állandó bizottsága megállapította a július 24. és 25-én gróf Schwerin-Löwitz elnöke alatt megtartandó gyűlésének tárgyszorozatát.

E szerint a *hílbizományi törvényhozást* a német szövetséges államokban elő fogja adni: Schneider főtörvényszéki tanácsos és báró Cetto. A *parasztok öröklésének módjait* a francia jog régibb alkotásaihoz, tekintettel a parasztszótály fenntartására, elő fogják adni. Báró Schorlemmer és dr. Emmerich. A *biztosítási szerződésekről* szóló törvényjavaslatot előadják: Schneider főtörvényszéki bírósági elnök, Klitzing titkos kormánytanácsos és Haag lovag. A *középeurópai államok gazdasági csatlakozása*. Előadó: gróf Schwerin. *Nyilvános vágómárház-biztosító-intézetek létesítése*. Előadó: Funch-Loy titkos kormánytanácsos. *Az állattartók szövetsége*. Előadó ugyanaz. *Az istállószájkosarak alkalmazásának szabályozása tekintettel a járványirtásra*. Előadó Rostok gazd. tanácsos. *A cukorforgasztási adók csökkentése*. Előadó: Arnim lovaskapitány és Mayer gazd. tanácsos. A középeurópai államok gazd. csatlakozásának kérdésénél Wolf tanárnak ösmert terve a középeurópai gazdasági egyettről is tárgyalás alá fog kerülni.

Termés tudósítás. Győrben írják: A múlt heti esőzések után egész Győr vármegyében meleg idők jártak. Az eső pusztítása közelről sem oly nagy, mint amilyennek azt az első pillanatban hitték. A megdőlő gabona a legtöbb helyen lábraállott és lázasan kezdték az aratási munkálatokhoz. Ha az idő állandó marad, úgy a vármegye területén legkésőbb

ben e hó végéig befejezik az aratást. Néhány helyen, főleg Szemrében, az esőzés előtt learatott gabona csirázni kezdett, amde a mutatkozó kár nem nagy. Jó termés, a múlt évinél főleg minőségileg, de mennyiségileg is jobb Taápon, Bezin, Sövényházán, Fehértón és Peéren lesz. Általánosságban a termés közepesnek mondható. Nagy kárt tett a köd Nagybarátfalu, Nyul, Rába-Szent-Mihály és Zámok községekben. A köd miatt különösen Nyulon lesz gyenge termés. A víz áradása egyrésztől használt, amennyiben Kisbajcs körül az ártereken a sarjút megörlelte, de sokkal nagyobb a kár, mert Szögre község egész termését elmosta. A tulsok eső következtében az árpa több helyen megsárgult. A kapásvetemények állása mi kívánni valót sem hagy fenn s ezekből oly termést várhatunk, amilyen évek óta nem volt.

A **vasárnapi munkaszünet** ügyében tegnap Besenyey Géza, Benzai Károly, Czuczor József, Tömöri Samu és Varga Sándor küldöttségileg tisztelegtek Láng Lajos kereskedelmi miniszternél és a fővárosi előkelő csemegekereskedők nevében egy 200 aláírással ellátott köszönő-feliratot adtak át. A felirathat a csemegekereskedők kifejtik, hogy a miniszter intézkedését minden csemegekereskedő mély hálával fogadja és ellene csakis azok zúgolódtak, kik üzletüket kizárólag a vasárnap esti erőltetett forgalomra alapítják, amikor a többi élelmiszer-üzletük zárva vannak. A küldöttség szónoka ezt részletesen meg is okolta. A küldöttséghez csatlakoztak a fűszerkereskedők egyesülete részéről: Czékkel Ferenc alelnök és dr. Gyarmati Viktor ügyész, a hentesipartestület részéről: Bittner János elnök, akik a két nevezett testület nevében választmányi határozat alapján ugyancsak köszönetet mondtak a miniszternek és a vasárnapi munkaszünetről szóló rendelet változatlan fenntartását kérték. Láng Lajos miniszter a küldöttséget rendkívül szívesen fogadta és a vasárnapi munkaszünetéről szóló rendelet változatlan fenntartását kilátásba helyezte. — Más küldöttség is járt ma a csemegekereskedők részéről a miniszternél, kérve, hogy este 6 órától 9-ig nyitva tarthassák az üzletet. Láng miniszter, bár szívesen fogadta ezt a küldöttséget is, kijelentette, hogy ezt a kérelmet nem teljesítheti.

BUDAPESTI TŐZSDÉK.

Gabona-tőzsde.

Buza elkelt 22.000 mm. 5—10 fillérrel magasabb áron. Elkelt Tiszavideki 7.85—7.97, más minőségű 7.45—7.75 kor.

Készárúüzlet.

Buza:
Tiszavideki: 400 mm. 81 k. 7.975 korona, 200 mm. 81 k. 7.90korona, 700 mm. 81 k. 7.85 korona, 100 mm. 805 k. 7.85 korona.
Hódmezővásárhelyi: 3220 mm. 805 k. 7.90 korona, 1000 mm. 80 k. 7.875 korona.
Fejérmegyei: 700 mm. 78 k. 7.07 korona, 1400 mm. 778 k. 7.70 korona, 950 mm. 765 k. 7.60 korona, 100 mm. 768 k. 7.45 korona.
Pestmegyei: 500 mm. 79 k. 7.70 korona, 300 mm. 785 k. 7.65 korona, 100 mm. 79 k. 7.65 korona, 300 mm. 78 k. 7.575 korona.
Szent-Tamási: 1500 mm. 775 k. 7.85 korona.
Bácskai: 1500 mm. 775 k. 7.75 korona.
Bánsági: 200 mm. 78 k. 7.50 korona.
Marosi: 5000 mm. 795 k. 7.80 korona.
Uj buza.
Tiszavideki: 700 mm. 81 k. 7.75 korona, 500 mm. 81 k. 7.775 korona.
Pestmegyei: 300 mm. 81 k. 7.50 korona.
Uj rozs. 100 mm. 6.20 korona, 400 mm. 6.20 korona.
Káposztarepce: 150 mm. 11.15 korona, 100 mm. 11.—korona.
Zab: 100 mm. 5.62 korona, 100 mm. 5.55 korona.
Arpa. 100 mm. 5.775 korona, 100 mm. 5.875 korona.

Érték-tőzsde.

Valamivel élénkebb üzlet mellett az irányzat javult. Az előtőzsdén jegyeztek:
Osztrák hitel — — — 665.— 665.— 664.75 — —
Magyar hitel — — — 732.25 732.50 732.50 — —
Allamvasut — — — 672.— 672.— 672.— — —
Városi villamos — — — 298.— 298.— 298.— — —
A déli tőzsdén zárultak:
Osztrák hitelrészvény — 665.— — — — —
Magyar hitelrészv. — 732.50 — — — —
4% koronajáradék — — 99.45 — — — —
Leszámitolóbank — — 453.— — — — —
Jelzálogbank részv. — 517.— — — — —
Rimamurányi — — — 464.— — — — —
Allamvasut — — — 672.— — — — —
Városi villamos — — — 298.— — — — —
Budapesti Közut — — 605.— — — — —

REGÉNY-CSARNOK.

Balkáni képek.

Közli: Skender Bég.

(Folytatás.)

Általában kedves szolgálat volt a bakáéknak, mert amellét, hogy napokig elvonta őket az unalmas iskoláztatástól (ez időben többnyire az járta, mivel a nagy hóban a tiszt uraknak sem volt kedvük exercirozni), másrészt pedig némi kis haszonnal is járt.

Ilyenkor ugyanis a bakát nem részesíthették természetbeni élemezésben, hanem pénzben kapták meg a menázsit, minden járulékaiban, ami körülbelül 70—80 krajcárt tett ki naponként s ami arra szolgált, hogy utközben kiki élemezze magát tetszése szerint.

A rekviráló csapat 10—12 emberből állott rendszerint, egy altiszt parancsnoksága alatt, e mellé viszont egy mohamedánjuk zsandárt vezényeltek, aki tulajdonképen eljár a hivatalos ügyben s így inkább azt lehetne mondani, hogy ő kapta maga mellé a csapatot, hogy küldetésének nagyobb nyomatókat szerezzen.

Az eljárás abból állott, hogy a szertesét levő kucsák (tanyák, mert falvakról még csak megközelítő értelemben sem lehetett szó). lakosai nélkülözhető takarmányukat, gabonájukat stb. szolgáltassák be a helyőrségi kajmakámnak, megfelelő érték ellenében.

Am azért akadtak szép számban olyan bosnyákok, akik jó pénzért is nehezen voltak hajlandók vásárt kötni a svábbal, inkább letagadták a portékájukat. Ezért kellett tehát az eljáró mohamedán zsandárnak a fegyveres asszisztencia.

A mondott időben 12 baka teljesítette ezt a szolgálatot egy káplárral az élén. Már három napja rótták a mokrói hepehupás dombokat, amelyek vastag hóréteggel voltak borítva.

A bihari fiuk meglehetősen nyomott hangulatban handukoltak tova és folyton háboruról beszélgettek, ami rendszerint a baka üres gyomrát szokta jelezni. Reggel óta marsolnak, persze csak úgy „ohne schritt”, a nap utolsó sugara is eltűnt a rokaticai sziklák mögött s ők még idáig nem akadtak, csak egy rongyos kis káfas vískóra, ahol feketekávéval ugyan ihattak, de falmival nem akadt egy palacsintányi kruán kívül, amely magának a káfat vesztegető bosnyáknak szolgált volna ebédre.

A fiuk emberségesek voltak, nem fosztották meg a vén bosnyákokat a kosztjától, hiszen az az egy falat, ami egynek-egynek jutna belőle, úgy is csak vackor a medve fogára, ellenben az a szegény ember estig kibírja vele. Felszüröcsöltek hát sorban egy-egy csésze fekete kávé s odébb álltak, menetközben hol szomorú, hol meg vig nótákra gyujtva, hogy hangos lett tőle a különben ég és föld közt lebegő néma tájék.

Persze, amint az idő mult, aszerint fogytak el a nóták a fiuk ajkáról. A legmagasabb komendáns, a gyomor kezdett mind zsémbesebb modorban követelőzni s ilyenforma szavakban adott kifejezést elégedetlenségének:

— Dejszen, az árgyélusát ennek a görbe országnak, itt aligha soká húzhatjuk...

— Hiszen e csak forposzt, te — vágott közbe a másik — megyünk ismét tovább, a szultán országába. Hiszen ezeknek a szerencsétleneknek, maguknak sincs, mit enniök, hogy ferfléghatnák ki a brigádost is?...

— De mi szüksége is van a császárnak erre a hodályra, amelyiknek még országutja sincs; ahol még a szénát is lóháton fuvarozzák?...

— Ilyen is kell neki — felel egy öreg baka — hogy legyen min kipróbálni az armándiát; mert az már olyan szent, mint ahogy egy falat cvibak sincs a procánkuba, hogy amint a hó eltakarodik, mi is megyünk odébb.

— Osztán, merre, te?
— Taljánországba, vagy Muszkaországba vagy mit tudom én, hova. Csak az a szent, hogy nem haza...

(Folyt. köv.)

Felelős szerkesztő: MAGYAR GYULA.

Laptulajdonos a «Magyarság» lapkiadóvállalat.

Sajátkészítményű férfiruha-áruház

férfiszabó LUKÁCS GYULA férfiszabó

Budapest, IV., Kossuth Lajos-utca 18. szám (az Udvari-kávéház mellett).

Előre haladott idény miatt leszállított árak.

A szabott ár minden darabon látható. A szabott ár minden darabon látható. Dus választék fiu- és gyermekruhákban, piquet- és szövetszemlényekben.

Kívánatra mintákat bérmentve küldök.

103

SZÍNHÁZAK.

Szerda, 1903. július hó 22-én.

Fővárosi nyári színház.

Ejeli menedékhely.

Jelenetek 4 felvonásban. Irta Maxim Gorkij. Kezdeté fél 8 órakor.

ŐS-BUDAVÁRA

Nyitva délután 3-tól reggeltől 4 óráig.

Ma, kedden július hó 21-én.

Fényes kivilágítás.

A nagy variété-színpadon fellépnek:

Morcaschani,

a kreol nő-baritonista. Az amerikai énekesnő csillaga.

The Georgia Piccanninies, néger-csoport, a század legnagyobb érdekessége. Miss Ravensberg, az állandóan kedvelt csalogány és a többi új nagyszabású attrakció.

FOLIES-COMIQUES.

Ein kitzlicher Punkt, mulattató új német bohózat és Steinhardt az ő érdekes új szelvényeival. Párhelyek és ülőhelyek az esti torlódás miatt előreláthatók. Belépődíj 90 fillér. Kedvezményes jegyek a városi tőzsdékben.

HATSCHEK ARTHUR

Budapest, IV. kerület, Múzeum-körút 21. sz.

Értékesítő és fényképezőgépek és kellékek szaküzlete.

Különlegességekben

dus választék jutányos árak mellett.

E lap olvasói 100% árkedvezményben részesülnek.

Magy. kir. államvasutak.

62.524/903. sz. F-IV.

Hirdetmény.

A m. kir. államvasutak igazgatósága közbirre teszi, hogy a budapesti pályaudvarokra rendelt árucsoomagok tartalmának helytelen bevállása fogyasztási adójövedéki kihágást, az egyes csomagokba írásbeli közlemények mint levelek betétele pedig postajövedéki kihágást képez, mely jövedéki kihágások lefedése esetén a pénzügyőri közegek a címzettre mindenkor érzékeny pénzbírságot rónak.

Ez anyagi károsodások elkerülése céljából a m. kir. államvasutak igazgatósága felkéri a szállító közönséget, hogy a budapesti pályaudvarokra rendelt árukat különösen a fogyasztási adó alá eső cikkeket tartalmazó áruszá litmányokat a fuvarleveleken mindenkor az áruk nemeszerint kü ön-külön a legpontosabban valta be írásbeli közleményeknek (leveleknek stb.) az egyes csomagokba való betételétől tartózkod-jék.

Budapest, 1903. júl. hó.

Az igazgatóság.

(Utánnnyomás nem díjaztatik.)

Schottola Ernő

A ruggantagytartás meghonosítója
Budapest, VI., Andrassy-ut 2

Legjobb minőségű gummitömlők kerti fecskendezésre
árjegyzék ingyen.

Magyar királyi államvasutak.

102.379/903. szám.

Hirdetmény.

Osztrák-magyar vasuti kötelék. — Díjtételek felemelése a békéscsanádi h. é. vasutal való forgalomban.

A váltótári adómentességnek a békéscsanádi h. é. vasut vonalát illetőleg való megszűnése folytán az 1903 március 1-től érvényes díjszabás II. rész 3. fűzetben, az ehhez tartozó függelékben, továbbá az 1903 március 1-től visszavonásig érvényes «Rovatolási díjtételekben» egyrészt a nevezett h. é. vasut állomásainak, másrészt osztrák állomásoknak forgalmára kinttetett díjtételek f. évi július hó 1-től az alábbi adópótlékokkal felemelve alkalmaztatnak:

a) díjszabás II. rész 3. fűzet érvényes 1903 márc. 1-től:

Honnan vagy hová?	Gyors áruk						Teher áruk					
	Közönséges	Műszak	Kül. mérs.	Terjedelmes	I. osztály	II. osztály	Kocsirakományú osztályok			Külön díjszabás		
							A.	B.	C.	1.	2.	3.
Adópótlék 100 kilogrammonként fillérekben												
Csaba-Csüd	4	3	3	2	2	1	1	1	—	1	—	—
Csákó	8	6	4	3	3	3	1	2	1	1	1	1
Kardoskut	4	4	3	7	2	5	1	1	1	1	1	1
Kis-Szénás	7	5	4	3	3	2	2	1	—	2	—	—
Kondoros	8	6	5	4	3	2	1	1	1	2	1	1
Nagy-Majláth	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Ambrozfalva	8	4	5	9	3	5	1	1	1	2	1	—
Nagy-Szénás	10	8	5	5	4	3	2	2	1	2	1	1
Pálma-tér	9	7	5	5	3	3	2	2	1	1	1	1
Pitvaros	4	3	3	10	4	6	2	2	1	2	1	1
Tótkomlós	7	6	4	8	3	5	2	1	1	1	1	1

b) díjszabás II. rész 3. fűzet függeléke, érvényes 1903 március 1-től:

A függelék létszáma	Honnan	Hová	Adópótlék 100 kg.-kint fillérekben
31	Nagy-Szénás	Wien	8
33	Csaba-Csüd	—	1
	Kardoskut	Wien, Stadlau	1
	Kondoros	Floridsdorf	1
	Pitvaros	—	1
	Tótkomlós	—	1

c) «Rovatolási díjtételek»:

Honnan vagy hová?	Gyors áruk						Teher áruk					
	Közönséges	Műszak	Kül. mérs.	Terjedelmes	I. osztály	II. osztály	Kocsirakományú osztályok			Külön díjszabás		
							A.	B.	C.	1.	2.	3.
adópótlék 100 kg.-kint fillérekben												
Csaba-Csüd	4	8	3	2	2	1	1	1	—	1	—	—
Csákó	8	6	4	3	3	3	1	2	1	1	1	1
Kardoskut	4	4	3	7	2	5	3	1	1	1	1	1
Kis-Szénás	7	5	4	3	3	2	2	1	—	2	—	—
Kondoros	8	6	5	4	3	2	1	1	1	2	1	1
Nagy-Majláth	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Ambrozfalva	8	4	5	9	3	5	4	1	1	2	1	—
Nagy-Szénás	10	8	5	5	4	3	2	2	1	2	1	1
Pálma-tér	9	7	5	5	3	3	2	2	1	1	1	1
Pitvaros	4	3	3	10	4	6	4	—	1	2	1	1
Tótkomlós	7	6	4	8	3	5	3	1	1	1	1	1

Budapest, 1903. évi július hó 9-én.

A m. kir. államvasutak igazgatósága, a részcs vasutak nevében is.

(Utánnnyomás nem díjaztatik.)

Megjelent! Megjelent!

Kompolthy Tivadar

Tengerész és ismert magyar író

Mikor egy új világ születik

című érdekesítő, mozzanatokban rendkívül gazdag regénye. Azt írja meg ebben a szerző, hogy Amerika és rengetegeiben a vallásos hit terjesztői, a misszionáriusok mint teremtenek óriás küzdelmek között egy civilizált államot.

A csinos kiállítású kötet ára 1 korona 50 fill.

A „Magyarság” olvasói 1 korona kedvezményes áron megrendelhetik kiadóhivatalunkban.

Vidékre postán küldve 20 fill.-rel több.

A „HARISNYAKIRÁLY”-nál

BUDAPEST, VI. ker., Teréz-körút 2. szám.

Kaphatók kizárólag az új divatu szürke nyíl harisnyák.

Párja 90 fillér, Párja 90 fillér.

Minden szó 3 fill.
Vastagabb betűből 5 fill.

APRÓ HIRDETÉSEK

A legkisebb hirdetés
ára: 30 fillér.

A Magyarorság minden előfizetőjének egy 10 szóból álló apróhirdetést havonként 10-szer ingyen közlünk.

Az apróhirdetésekre beérkezett kérdésközpontokra ingyen felvilágosítást adunk, ha a tudakozó a szükséges válaszbélyeget beküldi. Ha valaki körülményesebb értesítést kíván, a szükséges válaszbélyegen felül még 40 fillér küldendő.

Hivatalsszolgá

Járási bírósághoz, a törvény szerinti illetményekkel felvétel. Határidő: aug. 1. Cím a kiadóhivatalban. 1912

Iskolaszolga

Állami gimnáziumhoz felvétel. Évi fizetés 500 kor. szabad lakás. — Határidő: aug. 2. Cím a kiadóhivatalban. 1910

Irodakezelési

Gyakornok pénzügyigazgatóságához 600 kor. évi segélydíjjal felvétel. Határidő: aug. 6. Cím a kiadóhivatalban. 1926

Művészies munka!

KLEIN ADOLF

férfi-szabó üzletében

Budapest, VI., Dessewffy-u. 23.

„Munkácsi”-hoz.

Készít mérték szerint öltönyt vagy felöltőt 15 frittől feljebb gyapjuszövet maradékból. Vidéki megrendelések pontosan teljesítenek. Kívánatra mintákat küldök. Akadémiai szabászat szerint. Több évi tapasztalatomat Neuländer Testvérek és Wiener és Grünbaum cs. és kir. udv. szabóknál szereztem.

Fogházórmester

Állás betöltendő. fizetés évi 800 kor., 110 kor. lakáspénz és egyenruha. — Határidő: aug. 10. Cím a kiadóhivatalban. 1928

Telekkönyvi

Átalakító díjnek 2 kor. 40 fill. esetleg 3 kor. napidíjjal kezesztetik. Határidő: aug. 1. Cím a kiadóhivatalban. 1926

WEISZ JÓNÁS

Órás- és ékszer-üzlet

Budapest, VI., Váci-körút 53.

Olcsó jó és pontos kiszolgálás. Három évi jótállás. Nagy választék inga-, zseb- és fali-órákban. Javítások házból és házhoz szállítanak.

Hivatalsszolgá

Évi 500 kor. fizetéssel, megfelelő lakpénzzel és 60 kor. ruhaátalánnyal felvétel. Határidő: szept. 6. Cím a kiadóhivatalban. 1927

Posta

és távirat szolgák vidéken felvételnek. Évi fizetés 600 korona, szabályszerű lakáspénz és ruházat. Határidő: aug. 15. Cím a kiadóhivatalban. 1914

Járási bírósági

írnök, a törvény szerinti illetményekkel felvétel. Határidő: aug. 1. Cím a kiadóhivatalban. 1911

Bloch S.

okl. tan- és gyakorló könyvelő, Erzsébet-körút 58, középez ielőnököket a magas m. kir. miniszterium engedélye alapján az egyszerű és kettős könyvvitelben, kereskedelmi levelezés, szép és helyesírásban, valamint a magyar és német nyelvben. Hölgyeknek külön oktatás. Vidékiek levélbelileg sajátíthatják el a könyvvitelt.

Alapos oktatást

a francia-, angol-, olasz-, magyar- és német-nyelvben (nyelvtan, társalgás, levelezés, stb.) ad egy urnó, ki az illető országokban tartózkodott. Kitérő referenciák. VII., Erzsébet-körút 58. sz., II. emelet 13. ajtó.

DREZSMANN KAROLY BUDAPEST

borotva homorú-köszörűde villanyerővel. — Különlegeségi üzlet borbély- és fodrászati-cikkben. — Nagy raktár angol és svéd borotvákban. — Iroda és forgalmi helyiség: VII., Rottenbiller-utca 6/a. (Munkás-u. sarok).

Sattlermester

kerestetik, ki egyszersmind kocsifényező-, kárpitos-, szíjgyáró-munkát érti. Csakis olyanok folyamodjanak, kik már hasonló minőségben valamely uradalomban működtek. Fizetés meg egyezés szerint. Folyamodványok bizonyítvány-másolatokkal, melyek vissza nem küldetnek, a kiadóhivatalban meg tudható címre küldendők. 1891

Legolcsóbb bevásárlási forrás.

SZELLO R.

saját készítményű uri-, női- és gyermek cipő-raktára

Budapest, Csömöri-ut 12. sz. (Keleti pályaudvarral szemben.)

Mértékszerű megrendelések pontosan készítenek. Vidéki megrendelések gyorsan eszközölköttek. Javítások elfogadtatnak.

1 forint

heti részletre elegáns férfiruhák mérték szerint olcsó áron kaphatók. Weisz Jakab József-körút 31/a.

FISCHER MÓR

uri és női cipész-üzlet

Budapest, VI., Csengery-u. 72.

Megrendelések pontosan és a legizlésebb kivitelben eszközölköttek. Orthopéd-műcipőket a legújatnyosabb áron készítenek.

Több pénzügyőri

vigyázó 1 korona 80 fillér napi zsolddal, 50 fillér havi számla- és mosáspénzzel, 100 kor. évi ruhaátalánnyal, természetbeni lakás és ágynemű, valamint szabályszerű mellékletményekkel javadalmazva, felvétel. Határidő: aug. 10. Cím a kiadóhivatalban. 1901

Hivatalsszolgá

pénzügyigazgatóságához. 500 korona fizetéssel és szabályszerű lakpénzzel felvétel. Határidő: szept. 20. Cím a kiadóhivatalban. 1913

Eladó

egy fél éves him kopó, fehér és kávébarnatarka. Lukács Béla vendéglős, Jákóhalma.

HIRDETÉSEKET

felvesz a
„MAGYARSÁG”
kiadóhivatala.

Kedvezmény t. olvasóközönségünknek!

Budapesti Bazár

dus tartalmu, magas színvonalu és a legolcsóbb magyar modern divatlap.

Előfizetési ára postai küldéssel vagy házhoz szállítva negyedévenként

Egy korona 50 fillér,

a kik azonban kiadóhivatalunknál, VIII., Szentkirályi-utca 28. rendelik meg, azoknak jóval mérsékelt ár mellett, kedvezményképen

1 korona 30 fillérért

szállítatjuk.

A „Budapesti Bazár” hármany hónap elsejétől megrendelhető.

A Budapesti Bazár minden számában kitűnő szépirodalmi rész, 40—50 ábrát tartalmazó divatrész, természetes nagyságu rajz- és kézimunkákat tartalmazó szabásiv, diszes boríték van. A szabásminták magyarázata világos és könnyen megérthető.

A Budapesti Bazár a társadalom minden osztályának igényeit kielégíti. A divatot kereső urinőknek és a munkás szabónőnek egyaránt szüksége van ez

olcsó magyar divatlapra.

A Budapesti Bazár megjelenik havonként kétszer, minden hónap elején és közepén.

M. kir. államvasutak.

85.132/1903.

Pályázati hirdetmény.

A magyar kir. államvasutak igazgatósága a jövő 1904. évben, esetleg 3 éven át szükséges témmenűk szállításának biztosítását óhajtván, eziránt nyilvános pályázatot hirdet.

Az ajánlatok legkésőbb f. évi augusztus hó 14-ének déli 12 óráig betérjesztendők, a bánatpénz pedig f. é. augusztus hó 13-án déli 12 óráig beküldendő.

A pályázatra vonatkozó részletezett feltételek, a mennyiségek, ugyszintén a különleges szállítási feltételek, a magyar kir. államvasutak anyag- és leltárbeszerzési szakosztályánál (Budapest, Andrassy-ut 73.) megtekinthetők.

Budapest, 1903. jul. hó.

Az igazgatóság.

(Utánnomás nem díjazatik.)

Budapesti RÖSER-tanintézet.

Ötvennegyedik iskolai év. Tanulók eddigi száma 18.560.

1. Háromosztályu felsőkereskedelmi iskola (14—18 éves ifjak részére), teljesen egyenjogu az állami, községi, testületi és kereskedelmi akadémiákkal kapcsolatos felsőkereskedelmi iskolákkal. Erettségi bizonyítványai az egyéves önkéntességre jogosítanak.

2. Négyosztályu polgári iskola (10—14 éves fiuk részére), teljesen egyenjogu az állami, községi és polgári iskolákkal.

3. Kétéves kereskedelmi szaktanfolyam külföldiek részére, (szerb, román, bolgár, horvát és németországi ifjak részére).

4. Egyéves kereskedelmi szaktanfolyam oly ifjak és felnöttek részére, kik iskolai kötelezettségüknek eleget téve a nagykereskedelemben terén vagy gyári, pénzügyi stb. gyakorlati hivatásokra szükséges képeztést óhajtván megszerezni maguknak

Beírások: augusztus 30-tól szeptember 5-ig.

Értesítő-kivonatot küld az igazgató: 135

Röser János tanár, Budapest, VI., Aradi-utca 10.

Rendkívül érdekes dráma

A LELKIISMERET

irta

Paul Anthelme.

Diszes kiadás 10 képpel igen finom papiroson.

Ára 2 korona. Ara 2 korona.

= A „Magyarság” olvasóinak 25% kedvezmény. =

A dráma főhőse egy falusi plébános, ki a gyónási titok áldozata.

Megrendelhető lapunk kiadóhivatalában.